

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування

Освітня програма Страхування та ризик-менеджмент

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Управління грошовими потоками страхової компанії»

здобувача Демченко Д.В. _____

(підпис)

Науковий керівник: **Стецюк Тетяна Іванівна,**

доцент, канд.екон.наук

(підпис)

Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:

доктор економічних наук, професор _____ Примостка Л.О.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	6
1.1. Сутність грошових потоків страхової компанії.....	6
1.2. Види грошових потоків страхової компанії	13
1.3. Особливості управління грошовими потоками страхової компанії ..	19
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	27
2.1. Оцінка показників діяльності страхової компанії.....	27
2.2. Аналіз грошових потоків від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності страхової компанії	37
2.3. Ефективність управління грошовими потоками страхової компанії.....	46
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЇЇ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ	53
3.1. Факторний аналіз грошових потоків операційної діяльності страховика.....	53
3.2. Регулювання грошових потоків страховика інструментами ризик-менеджменту.....	63
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економічних знань все більше уваги приділяється проблемам управління грошовими потоками страхових компаній. Це пояснюється зростанням ролі страхування в умовах ринкової трансформації української економіки, що супроводжується зростанням ступеня ризику в усіх сферах життєдіяльності людини та необхідністю прийняття страховими компаніями ефективних фінансових рішень в умовах нестабільності, та ризикованості функціонування ринкового середовища під впливом економічної та політичної кризи, воєнних дій в Україні.

У контексті управління грошовими потоками страховика особливе місце займає їх класифікація, яка становить методологічну основу розподілу, групування та руху фінансових ресурсів.

На основі вірного розподілу грошових потоків страхової компанії в залежності від класифікаційної ознаки виділяють конкретні методи управління ними. А від ефективного управління грошовими потоками страхової компанії залежить й результативність управління всього підприємства загалом. Адже грошові потоки страхової компанії мають певні особливості, притаманні лише їм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічному змісту грошових потоків, їх структуризації та систематизації у страхових компаній присвятили свої дослідження В. Базилевич, А. Баранов, О. Гаманкова, Т. Гварляне, М. Корнєєв, О. Кнейслер, С. Осадець, В. Фастунова та ін. Проте методологічні проблеми ефективного управління грошовими потоками страхових компаній залишаються невирішеними через неоптимальне впорядкування їх основних критеріїв, що унеможливорює завершення даного процесу.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сучасного стану процесів управління грошових потоків страхової

компанії та обґрунтування відповідних висновків щодо підвищення ефективності їх управління.

Відповідно до мети, передбачено виконання таких завдань:

- розглянути сутність поняття «грошові потоки»;
- проаналізувати види грошових потоків страхової компанії;
- дослідити особливості управління грошовими потоками страхової компанії;
- охарактеризувати організаційно-економічну характеристику СК «ARX»;
- проаналізувати грошові потоки страхової компанії;
- здійснити оцінку ефективності управління грошовими потоками страхової компанії;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності управління грошовими потоками страхової компанії.

Об'єктом дослідження є процес управління грошових потоків страховика.

Предметом дослідження є сукупність фінансових відносин, які виникають при процесі управління грошовими потоками страховика.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано систему загальнонаукових та специфічних методів дослідження. Для теоретичних й методологічних узагальнень використовувались діалектичний та системний аналіз. Обробка даних здійснювалась з використанням засобів комп'ютерної техніки.

Теоретична, методична та практичне значущість отриманих результатів. Результати дослідження були апробовані на IV Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Страховий ринок України у світлі євроінтеграції: новітні виклики та тренди» (23.03.23 р.) у тезах на тему «Управління грошовими потоками страхової компанії». У тезах сформульовані, певні висновки та пропозиції щодо управління грошових потоків страховика. Результати дослідження можуть використовуватися для подальшого дослідження питань з даної тематики..

Інформаційною базою дослідження є: законодавчі акти, наукова та періодична економічна література, статистична звітність, фундаментальні положення фінансового менеджменту, сучасні концепції щодо сутності та управління грошовими потоками підприємства, наукові здобутки вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Кваліфікаційна магістерська робота містить 87 сторінок, 15 таблиць, 22 рисунки, перелік джерел посилання з 60 найменувань, 6 додатки на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1 Сутність грошові потоків страхової компанії

Ринкові умови господарювання передбачають вивчення грошей як одного із різновидів найліквідніших активів, які мають активний вплив на економічну рівновагу макро- та мікросередовища. Вони постійно піддаються активному обігу, в результаті чого й з'являються потоки грошових засобів. Ефективність функціонування грошових потоків, дієвість механізмів управління ними регулює та контролює стабільність та ріст основних економічних показників розвитку економіки [1].

Всебічне дослідження процесу обігу грошей на макроекономічному рівні дозволяє виділяти їх як головний чинник розвитку економічних циклів. В той час грошовий обіг здійснюється на грошовому ринку, де основними суб'єктами виступають організації. Адже на них створюється потрібний об'єм коштів, що обслуговує: не тільки їх потреба, а й потреби держави: у формі податкових відрахувань; потреби працівників: видача заробітної платні; потреби у засобах діяльності: відновлення основних фондів, покупка матеріалів, сировини та паливно-енергетичних ресурсів. У випадку виникнення недостачі таких коштів підприємство звертається до фінансового ринку для одержання позикового капіталу, чи для отримання фінансової допомоги з бюджету тощо (рис. 1.1) [2].

Як видно з рис. 1.1, гроші є засобом обігу, що забезпечують виконання різних угод між численними економічними суб'єктами. Також грошові кошти сприяють й виконанню активних процесів відтворення на підприємстві, тобто мікрорівні.

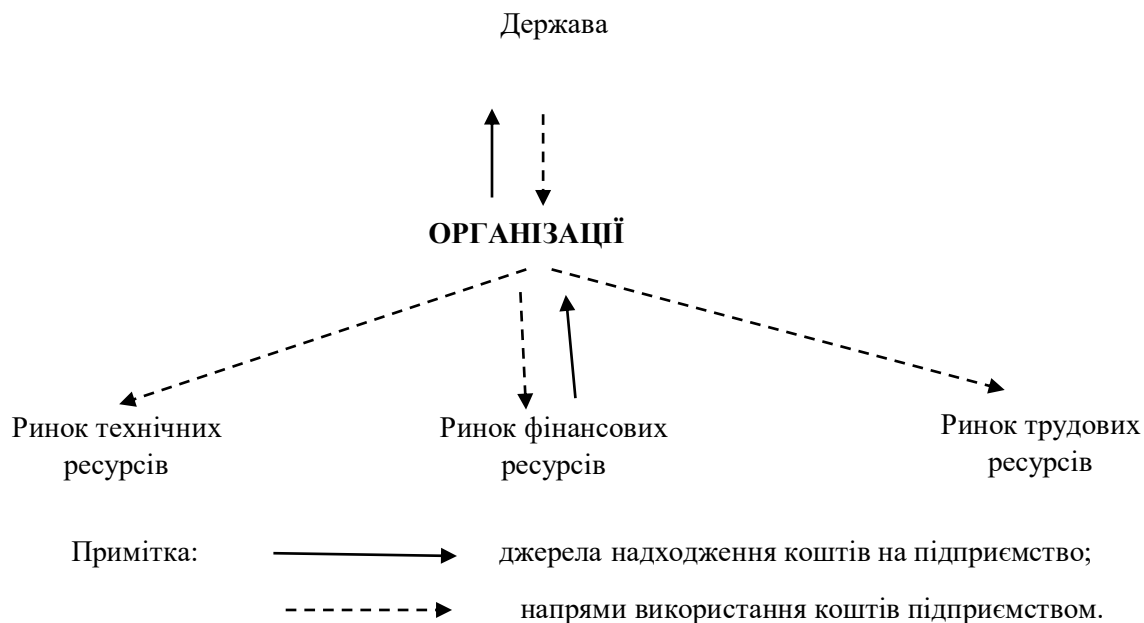

Рисунок 1.1 - Структурована модель загального грошового обігу

Джерело: [3]

В таких умовах завжди виникають незрозумілі питання щодо залишку грошей на підприємствах: залишки грошових агрегатів; масштаби надходження і витрачання грошових коштів за період; результативне формування потоків грошей (ритмічність, збалансованість, достатність, рівномірність, синхронність тощо) [3].

Як бачимо із вищесказаного, поняття грошові кошти близьке до поняття грошовий потік. Деякі автори їх навіть ототожнюють, що є помилковим, адже грошовий потік пояснює динамізм руху грошових засобів за певний проміжок часу та не надає інформації про наявність коштів на певну дату. Слід оцінити визначення даного поняття на законодавчому рівні.

Сутність понятті «грошовий потік» за МСБО №7 «Звіт про рух грошових коштів» звучить як отримання і витрачання грошових засобів та їх еквівалентів [4]. Визначення «грошового потоку» в П(С)БО № 4 [5] не є «Звітом про грошовому потоці», але розуміється як «грошовий потік», який абсолютно ідентичний визначенню «грошового потоку» в МСБО № 7.

У табл. 1.1 також представлено наукову думку вчених-економістів щодо трактування поняття грошових потоків[2].

Таблиця 1.1 - Наукова думка щодо визначення поняття «грошовий потік»

№ з/п	Автор	Сутність «грошових потоків»
1	Бланк І.А. [6]	Потік надходжень і виплат грошових засобів, що розподілені у часі та які генеруються основною діяльністю підприємства
2	Бутинець Ф.Ф. [7]	Важливий об'єкт фінансового аналізу, оцінка якого проводиться для визначення рівня фінансового стану підприємства та його ліквідності.
3	Гроппеллі А., Е. Нікбахт [8]	Рівень ліквідності підприємства, складовими якого є чистий дохід та безготівкові витрати, такі, як амортизація.
4	Загородної А. Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [9]	Притік (додатний грошовий потік) та відтік (від'ємний грошовий потік) грошей у процесі проведення процесу господарювання.
5	Кірейцев Г.Г. [10]	Є одним із головних моментів найкращого співвідношення між рівнем ліквідності та прибутковості.
6	Краменко Г.О. [11]	Розподілені у часі надходження і виплати коштів, що генеруються діяльністю підприємства
9	Маркіна І.А. [11]	Розподілені у часі надходження і виплати грошових засобів, які створюються у ході господарської діяльності та пов'язані із забезпеченням його платоспроможності
10	Мних Є.В. [12]	Сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, які генеруються його господарською діяльністю

Так, з огляду на вивчену наукову думку, можна відмітити, що грошовий потік є категорією динамічною, агрегованою, є базою і результатом діяльності, без якого неможливе функціонування підприємства.

Тому слід зупинитися на такому уточненні даного визначення: грошовий потік — процес пов'язаний з постійним рухом коштів при здійсненні різних видів діяльності протягом усього життєвого циклу підприємства, що визначає стан поточної платоспроможності страхової компанії, фінансової стійкості та ділової активності [9].

На практиці інколи буває важко визначити природу виникнення того або іншого грошового потоку, а також оцінювати його вклад в процес формування підсумкового фінансового результату, платоспроможності і ліквідності.

Тому для ефективного процесу керування потоками грошей необхідно чітко уявляти схему надходження та витрачання грошових коштів. Загальна

схема джерел надходження й витрачання грошових коштів, що в результаті утворюють чистий грошовий потік, представлена на рис. 1.2 [16].

Рисунок 1.2 - Формування чистих грошових потоків

Джерело: [16]

Найбільші грошові потоки страхова компанія формує від здійснення операційної (страхової) діяльності. У процесі здійснення страхових операцій компанія акумулює грошові кошти у вигляді премій за договорами страхування, співстрахування та перестрахування. Першочергова та ключова роль у формуванні грошових потоків страхової компанії належить тарифній політиці, в основу якої покладено визначення ціни страхової послуги та оцінка ймовірного збитку від настання страхової події.

Слід відмітити, що чистий грошовий потік є найважливішим результатом фінансової діяльності страхової компанії, багато в чому визначає фінансову рівновагу і темпи зростання його ринкової вартості. Розрахунок чистого грошового потоку страхової компанії в цілому, окремих структурних його підрозділах (центрах відповідальності), різних видах господарської діяльності або окремих господарських операціях здійснюється за наступною формулою (1,1):

$$\text{ЧГП} = \text{ПГП} - \text{НГП}, \quad (1.1)$$

де ЧГП - сума чистого грошового потоку в розглянутому періоді часу;

ПГП - сума позитивного грошового потоку (надходжень коштів) у розглянутому періоді часу;

НГП - сума негативного грошового потоку (витрати коштів) у розглянутому періоді часу.

В останні роки, розглядаючи систему фінансового управління страховою компанією, все більшої уваги потребують питанням організації чистих грошових потоків, що справляють вагомий вплив на кінцевий результат господарської діяльності, а генерування потоків грошей є важливою ознакою фінансової стійкості підприємства.

Актуальність управління чистими грошовим потоком для функціонування страхової компанії визначається тим, що вони відіграють найважливішу роль у виробничо-господарській діяльності компанії: фінансують всі аспекти фінансово-господарської діяльності компанії; мають забезпечувати фінансову рівновагу на всіх етапах операційного циклу; дозволяють зменшити рівень неплатоспроможності страхової компанії; дозволяють прискорити оборотність капіталу; генерують додатковий дохід, який можна використовувати для фінансування інших видів діяльності.

Основною метою управління чистими грошовими потоками є визначення рівня достатності грошових засобів, визначення рівня оптимізації та ефективності їх використання.

В рамках фінансового управління чистими грошовими потоками, вирішують такі основні завдання [13]:

- дотримання балансу суми грошових коштів та синхронізація потоків грошей у часі;
- наявність профіцитного потоку грошей, ріст притоку грошових коштів;
- мінімізація негативного грошового потоку, який дозволяє знизити обсяг відтоку або уповільнення швидкості вибуття грошових коштів;
- максимізація чистого потоку грошей для оптимізації (мінімізації) середніх залишків грошових коштів протягом певного періоду;

- реалізація обігу грошових активів, їх безперервне та ефективне перетворення із однієї форми в іншу;
- збільшення ефективності на вкладений капітал шляхом капіталізації прибутку і зменшення фінансових ризиків.

Організація процесу керування чистими грошовими потоками орієнтується на певних принципах (рис. 1.3) [14].

Рисунок 1.3 - Принципи управління операційними грошовими потоками страховика

Джерело: [14]

Таким чином, ефективне управління чистими грошовими потоками страхової компанії сприяє підвищенню рівня його платоспроможності, рентабельності та ліквідності діяльності.

Тому важливим аспектом діяльності будь-якої страхової компанії є розробка високоефективної стратегії управління грошовими потоками, яка обов'язково повинна включати етап аналізу та діагностики грошових потоків підприємства.

Основною метою управління операційними грошовими потоками є визначення рівня достатності грошових коштів, пошук шляхів щодо їх оптимізації та ефективного використання.

Важлива роль у процесі управління грошовими потоками відводиться якості управління. Рівень залежності якості управління страховою компанією від структурного розподілу грошових потоків можна зобразити у вигляді схеми, яка представлена на рис. 1.4 [17].

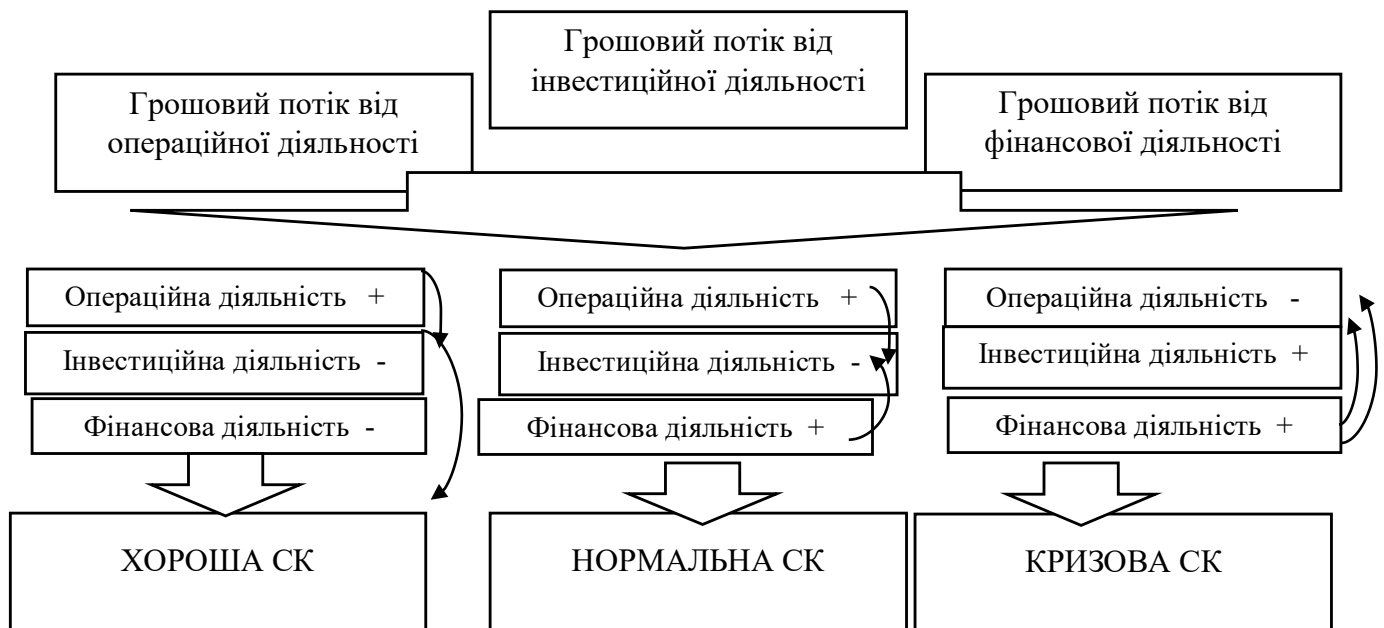

Рисунок 1.4 - Залежність якості управління підприємством від структури грошових потоків від операційної діяльності

Джерело: [17]

Тільки точний, повний і своєчасний аналіз грошових потоків, а також контроль за їх витрачанням за цільовим призначенням дозволяє виявити можливості більш раціонального їх використання.

Результати оцінки та аналізу грошових потоків від операційної діяльності дають можливість скласти думку і прийняти рішення щодо фінансової спроможності підприємства в конкретний момент часу для погашення боргових зобов'язань, дозволяють оцінити ліквідність балансу і платоспроможність підприємства для проведення розрахунків і платежів, ефективність формування грошових потоків. Розвиток методики аналітичного забезпечення оперативного управління грошовими потоками в процесі діяльності будь-якої організації забезпечує платоспроможність і стійкий фінансовий розвиток страхової компанії [18].

У процесі управління грошовими потоками страхової компанії від операційної діяльності важливу роль відводиться їх діагностиці та аналізу. Особлива роль відводиться власне коефіцієнтному аналізу грошових потоків від операційної діяльності підприємства.

Слід розглянути класифікацію показників коефіцієнтного аналізу грошових потоків від операційної діяльності, що складається із п'яти груп: Коефіцієнт грошового покриття надходжень та видатків, Коефіцієнт грошового покриття капітальних витрат і дивідендів, Коефіцієнт грошового покриття боргу і різних платежів, Коефіцієнт рентабельності грошових потоків, Коефіцієнт адекватності, співвідношень грошових потоків (Додаток А).

Таким чином, у результаті дослідження теоретичних аспектів та особливостей управління грошовими потоками страхової компанії було визначено, що ефективне управління грошовим потоком підприємства сприяє підвищенню рівня його платоспроможності, рентабельності та ліквідності діяльності. Тому важливим аспектом діяльності будь-якої страхової компанії є розробка високоефективної стратегії управління грошовими потоками, яка обов'язково повинна включати етап аналізу та діагностики грошових потоків підприємства.

Потрібно зазначити, що страхові компанії належать до високо ризикових фінансових установ, тому, держава, в особі регулятора НБУ має регулювати грошові потоки страховика, це необхідно для забезпечення стабільності та надійності всієї системи страхування. Більш широко досліджуватимемо дане питання у розділі 3.

1.2 Види грошових потоків страхової компанії

У процесі організації страхового захисту велике значення належить науковому обґрунтуванню методики класифікації грошових потоків, оскільки системне впорядкування руху грошових ресурсів дозволить приймати ефективні фінансові рішення та визначати пріоритети та напрямки їхньої діяльності. розвиток страхового ринку. Як зазначала О. О. Хаманкова, «без такої впорядкованості неможливо організувати складну справу, розробити методику наукового дослідження, збудувати навчальний процес» [18, с. 40].

На нашу думку, класифікація грошових потоків як системи розподілу та групування руху фінансових ресурсів за певними ознаками та властивостями на форми та види перестрахування має як наукове, так і практичне значення в організації страхового процесу та фінансовому менеджменті, визначенні обсяг надходжень та напрямів використання фінансових ресурсів, податкові ставки та грошові результати. Проте у вітчизняній та зарубіжній фаховій літературі критерії класифікації грошових потоків трактуються неоднозначно. Слід зазначити, що грошові потоки страхових компаній характеризуються такими ознаками: ризиковий характер руху фінансових ресурсів; облік системи вхідних і вихідних грошових потоків, що визначають джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів; відображати результат господарської діяльності, що виражається формуванні прибутку або збитку; розгалуженість і універсальність.

Враховуючи багатогранність та розгалуженість грошових потоків страховиків, характерну для них різноманітність фінансових ресурсів, доцільно систематизувати види фінансових потоків за ознаками класифікації з метою забезпечення ефективного управління ними.

З метою детального вивчення сутності та значення грошових потоків страхових організацій у теоретичній та практичній площині, побудови ефективної системи управління ними, слід провести класифікацію цих потоків з урахуванням специфіки їх функціонування у страховому бізнесі (табл.1.2).

Таблиця 1.2 - Класифікація грошових потоків страхової компанії

№	Класифікаційна ознака	Найменування грошового потоку
1	2	3
1.	За масштабами обслуговування господарського процесу	• страхової компанії • окремих структурних підрозділів • окремих видів діяльності • окремих господарських операцій

Продовження табл. 1.2

1	2	3
2.	За видами діяльності	• від страхової діяльності • від перестрахової діяльності • від інвестиційної діяльності • від фінансової діяльності
3.	За рівнем достатності обсягу	• Надлишковий фінансовий потік • Дефіцитний фінансовий потік • Оптимальний фінансовий потік
4.	За тривалістю здійснення	• Короткостроковий фінансовий потік • Довгостроковий фінансовий потік
5.	За сферою руху фінансових ресурсів	• Зовнішній фінансовий потік • Внутрішній фінансовий потік
6.	За періодом надходження і вибуття	Грошовий потік поточного періоду Грошовий потік майбутнього періоду

Джерело: [19]

Залежно від масштабів обслуговування господарського процесу фінансовий потік страхової компанії є узагальнюючим. Характеризує джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів на рівні страховика в цілому. Фінансовий потік кожного структурного підрозділу стає самостійним предметом дослідження завдяки створенню філій, представництв та інших підрозділів страхової компанії як окремих об'єктів управління. Функціонування грошового потоку окремої господарської операції залежить від уміння виділити цю господарську операцію як окрему складову серед усіх фінансово-господарських процесів страховика та визначити рух пов'язаних з нею фінансових ресурсів.

За видами діяльності страхових організацій грошові потоки розділяють на потоки від операційної (страхової, перестраховальної), інвестиційної та фінансової діяльності.

Фінансовий потік від страхової діяльності характеризується формуванням фонду страхових резервів за рахунок страхових премій та використанням цього фонду між страхувальниками у вигляді страхових виплат, фінансуванням частки збитку за страховими випадками за рахунок власних фінансових засобів та їх поповнення за рахунок прибутку та інших доходів.

У той же час перестраховальна діяльність створює фінансовий потік, що характеризується рухом коштів у вигляді перестраховальних премій від безпосереднього страховика до перестраховика та від перестраховика до страховика у вигляді комісійних або роялті.

Фінансовий потік від інвестиційної діяльності формується у процесі розміщення та інвестування тимчасово вільних коштів (власних фінансових ресурсів, стійких зобов'язань, страхових резервів) у різні види активів та отримання інвестиційного доходу від інвестицій.

За ступенем достатності обсягу сформованих і використаних фінансових ресурсів страховика грошовий потік може бути надлишковим, дефіцитним і оптимальним.

Надлишковий грошовий потік характеризує перевищення обсягу наявних фінансових ресурсів над поточними потребами страхової компанії в них.

За умови, що сформованих фінансових ресурсів недостатньо для задоволення потреби в них, грошовий потік буде дефіцитним. При цьому Є. Єрмошкіна виділяє критично дефіцитний, частково дефіцитний, нейтральний грошовий потік, а оптимальним за часом і обсягом вважає збалансований грошовий потік [20, с. 83].

Оптимальний грошовий потік відзначається збалансованим формуванням і використанням фінансових ресурсів, що забезпечує їх оптимальний склад, здатність страховика своєчасно виконувати свої зобов'язання і при цьому підтримувати максимально можливу рентабельність власного капіталу.

Короткострокові та довгострокові грошові потоки це потоки в залежності від тривалості їх функціонування у господарському процесі страховика. Рух фінансових ресурсів страхової організації протягом періоду до одного року трансформується на короткостроковий грошовий потік. Такими грошовим потоками страховика є формування страхових резервів за ризиковими видами страхування та їх використання як джерело фінансування збитків та інвестиційної діяльності (як правило, до одного року). Якщо термін перевищує

один рік (наприклад, грошовий потік від страхових операцій із довгострокового страхування життя), то грошовий потік називається довгостроковим.

Залежно від сфери руху фінансових ресурсів грошові потоки страховика доцільно поділяти на зовнішні, що обслуговують економічні відносини із страховиками (перестраховиками) - нерезидентами за страховою (перестраховою) діяльністю, та внутрішні, які функціонують у межах вітчизняного страхового ринку.

За періодом надходження і вибуття виділяють грошовий потік поточного періоду. Він характеризує кошти підприємства, приведені за вартістю до даного моменту часу. Для приведення коштів підприємства за вартістю до поточного періоду здійснюється дисконтування грошових потоків підприємства за формулою (1.2):

$$ГП_{nn} = ГП_{np} + \frac{1}{1+r}, \quad (1.2)$$

де $ГП_{nn}$ - грошовий потік поточного періоду;

$ГП_{np}$ - грошові потоки підприємства від усіх видів господарської діяльності;

$\frac{1}{1+r}$ - дисконтний множник для приведення вартості до єдиного поточного значення;

r - ставка (процент) дисконтування, виражена в частках одиниці.

Також за цією ознакою виділяють грошовий потік майбутнього періоду. Він характеризує кошти підприємства, приведені за вартістю до майбутнього часу. Для приведення коштів підприємства за вартість до майбутнього періоду здійснюється так звана операція нарощування за формулою (1.3):

$$ГП_{mm} = ГП_{np} * (1+n), \quad (1.3)$$

де $ГП_{mm}$ - грошовий потік майбутнього періоду;

$ГП_{np}$ - грошові потоки підприємства від усіх видів господарської діяльності;

$(1 + p)$ - множник для нарощення вартості грошового потоку в майбутньому;

p - ставка (відсоток) нарощення коштів, виражена в частках одиниці.

Розглянута вище класифікація дозволяє більш цілеспрямовано здійснювати облік, аналіз та планування грошових потоків різних видів у діяльності страхової компанії [11].

Отже, використання визначених теоретичних засад класифікації грошових потоків та сутності визначення «грошового потоку» в економіці сприяє формуванню загальної уяви про сутність грошових потоків та забезпечує запровадження комплексного підходу до управління грошовими потоками.

Слід зазначити, що в межах кожної класифікаційної ознаки грошові потоки є багатовекторними. Так, наприклад, за страховою діяльністю грошовий потік формується за кожним видом й договором страхування. Крім того, при передачі частини страхового ризику і премії у перестраховання зарубіжним перестраховикам або отримання від них перестраховувальних виплат, комісійної винагороди, виокремлюється зовнішній грошовий потік, рух фінансових ресурсів за перестраховувальними операціями в межах вітчизняного страхового ринку трансформується у внутрішній грошовий потік, розгалужений за окремими видами страхування, формами і методами перестраховання.

1.3 Особливості управління грошовими потоками страхової компанії

Однією з основних складових загальної системи управління фінансово-господарською діяльністю страхової компанії є підсистема управління її грошовими потоками. Для страхової компанії, яка працює в ринкових умовах, головним є безперервний рух грошових коштів, який може забезпечити функціонування основної діяльності, оплату зобов'язань та здійснення соціального захисту працівників [29].

Сукупність цілей, які ставляться перед управлінням грошовими потоками, включає як загальні цілі управління фінансами суб'єкта господарювання, так і специфічні:

- 1) повнота та своєчасність покриття потреби підприємства у капіталі для фінансування його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- 2) підтримання прийняттого рівня платоспроможності та ліквідності, а також попередження формування чи розвитку фінансової кризи;
- 3) збільшення вхідних грошових потоків як основного джерела фінансування підприємства та їх оптимізації у розрізі видів;
- 4) скорочення циклу обороту грошових коштів;
- 5) підтримання адекватного балансу між формуванням резерву ліквідності та втраченими альтернативними можливостями;
- 6) забезпечення ефективності використання грошових коштів підприємства через оптимальний їх розподіл у часі та просторі;
- 7) скорочення накладних затрат підприємства, пов'язаних із генеруванням його грошових потоків, насамперед із надходженням вхідних грошових потоків.

Обґрунтування цілей та встановлення поточних завдань управління грошовими потоками має здійснюватися із дотриманням таких правил:

- системність формування цільових фінансових показників та коефіцієнтів управління рухом грошових коштів відповідно до сукупності цілей та завдань моделі управління грошовими потоками підприємства;

- повнота та достовірність формування вхідної первинної інформації щодо управління грошовими потоками за напрямками такого управління — у розрізі вхідних та вихідних грошових потоків, грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [29];
- забезпечення зіставності та інформативності фінансових показників та коефіцієнтів з метою їх адекватної статистичної та математичної обробки для обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень фінансовим менеджером підприємства [2];
- формування якісних та кількісних параметрів грошових потоків на основі визначення сукупності цільових фінансових показників як результуючих відносно усталеної сукупності відособлених фінансових показників, що характеризують окремі сторони руху грошових коштів підприємства;
- забезпечення прийнятності цільових параметрів грошових потоків для їх використання в управлінні грошовими потоками підприємства у наступних періодах.

Так як було визначено, що грошовий потік страхової компанії – важливий процес, то для визначення ефективності управління ним варто розглянути моделі ефективного управління грошовими потоками страхової компанії.

1. «OCF-модель» (optimization cash flows) – це мультиплікативна модель з методом розширення факторної системи аналізу ефективності грошових потоків. Прийmemo за умову, що на рівень ефективності управління грошовими потоками впливають такі показники [21]:

- 1) коефіцієнт ліквідності грошового потоку (Клікв);
- 2) коефіцієнт ефективності грошового потоку (Кеф);
- 3) коефіцієнт достатності чистого грошового потоку (Кд);
- 4) коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку (Крмгп);
- 5) коефіцієнт рентабельності грошових коштів отриманих (Кргко);
- 6) коефіцієнт рентабельності грошових коштів витрачених (Кргкв.);
- 7) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз).

Оскільки ефективність грошових потоків залежить від вище перелічених показників, то загалом їх вплив на показник ефективності грошових потоків можемо представити таким чином (1.4):

$$E_{OCF} = K_{лікв} \times K_{еф} \times K_{д} \times K_{рмгп} \times K_{ргко} \times K_{ргкв} \times K_{одз}, \quad (1.4)$$

Сформована семифакторна модель інтегральної ефективності грошових потоків відображатиме тенденцію до зростання за умови зростання усіх перелічених показників (1.5).

$$\{E(OCF) = K_{лікв} \times K_{еф} \times K_{д} \times K_{рмгп} \times K_{ргко} \times K_{ргкв} \times K_{одз}\} \rightarrow \max (1.5).$$

2. Модель Баумоля - модель зміни залишку коштів на рахунку, при якій всі отримані кошти від реалізації товарів чи послуг підприємство вкладає в цінні папери, після того, як вичерпані запаси грошових коштів, підприємство реалізує частину цінних паперів і поповнює залишок грошових коштів до початкової величини. Таким чином, залишок коштів страхової компанії на рахунках в банку являє собою «пилопо-дібний» графік (рис. 1.5).

Залишок коштів на рахунках

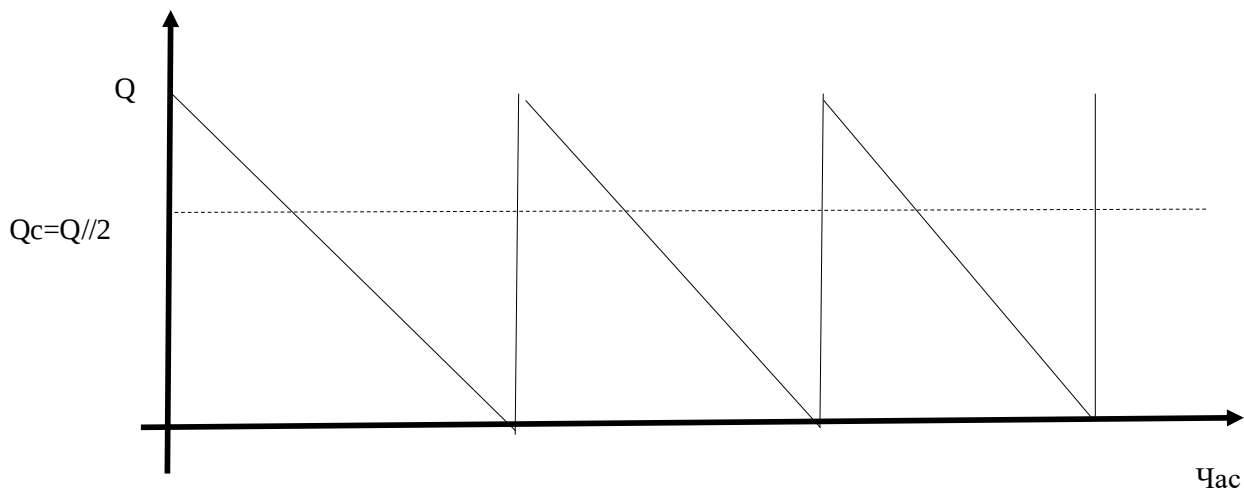

Рисунок 1.5 - Графік зміни залишку грошових коштів на рахунках у банку (модель Баумоля)

Джерело: [21]

Для розрахунку моделі Баумоля необхідно мати такі вихідні дані:

1. Постійність потоку витрачання грошових коштів;
2. Збереження всіх резервів грошових активів у формі короткотермінових фінансових вкладень;

3. Зміна залишку грошових активів від їх максимуму до мінімуму, який дорівнює нулю або наперед визначеній величині.

Математичний алгоритм розрахунку максимального розміру залишку грошових коштів має такий вигляд (1.6):

$$Q = \sqrt{\frac{2 * V * c}{r}}, \quad (1.6).$$

де Q - оптимальний розмір максимального залишку грошових активів підприємства;

V - запланований обсяг грошового обігу (сума витрат грошових коштів);

c - витрати з конвертації грошових коштів в цінні папери;

r - середня ставка процента за короткотерміновими фінансовими вкладеннями (рівень втрати альтернативних доходів при зберіганні грошових коштів).

Формула для розрахунку оптимального розміру середнього залишку грошових коштів має такий вигляд (1.7):

$$Q_c = \frac{Q}{2}, \quad (1.7)$$

де Q_c - оптимальний розмір середнього залишку грошових активів підприємства.

Згідно з моделлю Баумоля припускається, що страхова компанія розпочинає працювати, маючи максимальний і доцільний для нього рівень грошових коштів, після чого постійно витрачає їх упродовж деякого періоду часу. Всі кошти, які поступають на поточний рахунок підприємства, воно вкладає в короткотермінові цінні папери. Як тільки запас грошових коштів дорівнюватиме нулю (або деякому наперед заданому рівню безпеки), підприємство продає частину цінних паперів і тим самим поповнює запас грошових коштів до початкової величини [13. с. 85].

3. Модель Міллера-Орра - залишок грошових коштів хаотично змінюється до того часу, доки не досягне деякої верхньої межі. Після цього страхова компанія починає скуповувати достатню кількість ліквідних цінних паперів, щоб досягти нормального рівня грошових коштів.

Якщо страхова компанія досягає нижнього рівня «безпеки», то в цьому разі воно продає накопичені цінні папери і в такий спосіб поповнює запас грошових коштів до нормального рівня. Модель Міллера-Орра значно складніша, ніж модель Баумоля і максимально наближена до реальних процесів, що відбуваються на підприємстві.

При побудові моделі М. Міллер та Д. Орт використовували процес Бернуллі стосовно руху грошових коштів, тобто зважали на те, що надходження і витрачання грошей від періоду до періоду є подіями випадковими [14]. Відповідно залишок коштів страхової компанії на рахунках в банку являє собою графік показаний на рис. 1.6.

Залишок коштів на рахунках

Рисунок 1.6 - Графік зміни залишку грошових коштів на рахунках у банку (модель Міллера-Орра)

Джерело: [16]

Для розрахунку моделі Міллера-Орра необхідно мати такі вихідні дані:

1. Наявність певного розміру страхового запасу.
2. Наявність певної нерівномірності в поступленні і витрачанні грошових коштів, а, відповідно, і залишку грошових активів.

3. Мінімальна межа формування залишку грошових активів приймається на рівні страхового залишку, а максимальна - на рівні трикратного розміру страхового залишку.

Математичний алгоритм розрахунку максимального розміру залишку грошових коштів має такий вигляд (1.8):

$$Q = On + 3\sqrt[3]{\frac{3 * V * c}{4 * r}}, \quad (1.8)$$

де Q - оптимальний розмір максимального залишку грошових активів підприємства;

V - запланований обсяг грошового обігу (сума витрат грошових коштів);

c - витрати з конвертації грошових коштів в цінні папери;

r - середня ставка процента за короткотерміновими фінансовими вкладеннями (рівень втрати альтернативних доходів при зберіганні грошових коштів);

v - варіація щоденного поступлення грошових коштів на рахунки підприємства;

On - мінімальна величина грошових коштів, яку доцільно утримувати на рахунку (страховий залишок).

Для моделі Міллера-Орра, як найскладнішої і найчастіше використовуваної, є зміст навести етапи її реалізації в сучасних умовах на підприємстві, узагальнивши наукові дослідження з цього питання в роботах вітчизняних та російських економістів (табл. 1.3).

Отож в роботі розглянуті такі моделі оптимізації грошових коштів страхової компанії:

1. «OCF-модель».
2. Модель Баумоля.
3. Модель Міллера-Орра.

В Додатку Б розкриті основні переваги та недоліки кожної з розглянутих моделей.

Таблиця 1.3 - Етапи реалізації моделі Міллера-Орра на страхову компанію

№	Етапи реалізації моделі Міллера- Орра	Реалізація етапів впровадження на підприємстві
1	2	3
1	Встановлення мінімальної величини грошових коштів на рахунках в банку (O_n)	Визначається експертним шляхом, виходячи з середньої потреби підприємства в грошових коштах
2	Визначення варіації щоденного надходження грошей на банківський рахунок (k)	Визначається згідно зі статистичними даними
3	Визначення витрат зі зберігання коштів на рахунках в банку (r)	Приймається на рівні середньої ставки процента за короткостроковими цінними паперами, що мають обіг на ринку
4	Визначення витрат з конвертації грошових коштів в цінні папери (c)	Складається з витрат, понесених підприємством в процесі трансформації грошей в цінні папери
5	Розраховується розмах варіації залишку грошових коштів на рахунках в банку (5)	Формула для розрахунків: $Q = O_n + 3\sqrt{\frac{3 * V * c}{4 * r}}$
6	Розраховується верхня межа обсягу грошових коштів на рахунках в банку (0 - максимальний розмір залишку грошових коштів)	Формула для розрахунків: $\{E(OCF) = K_{лікв} \times K_{еф} \times K_{д} \times K_{рмгп} \times K_{ргко} \times K_{ргкв} \times K_{одз} \} \rightarrow \max$
7	Визначається оптимальний розмір середнього залишку грошових коштів на рахунках в банку (0_c)	Формула для розрахунків: $Q_c = \frac{Q}{2},$

Серед розглянутих моделей на сьогодні найбільш вдалою для використання страховими компаніями є модель Міллера-Орра, адже існує можливість розрахувати розмах варіації залишку грошових коштів на рахунках в банку та визначити оптимальний розмір середнього залишку грошових коштів на рахунках в банку.

Варто також зазначити, що ефективне управління грошовими потоками страхової компанії залежить також й від ситуації на фінансовому ринку та економіки країни загалом. Проте ефективне управління грошовими потоками страхової компанії призводить до фінансової гнучкості підприємства, а саме – збалансованості надходжень та витрат грошових потоків. Від того чи ефективно буде організовано даний процес залежатиме ефективність роботи всієї страхової компанії.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

2.1. Оцінка показників діяльності страхової компанії

Базою дослідження ефективності управління грошовими потоками стала страхова компанія - АТ СК «ARX». Страхова компанія ARX – частина міжнародної канадської страхової групи Fairfax Financial Holdings. Розвиток своєї діяльності АТ СК «ARX» розпочала із 1994 року. Тож, у 1994 році почала свою історію страхова компанія ВЕСКО, у 2000 - Український Страховий Альянс. Компанії створили цивілізований страховий бізнес в Україні. У 2007 році французька група «АХА» придбала обидві компанії, оцінивши їх європейський рівень та потенціал. Так з'явився найбільший ринковий гравець – АТ СК «АХА». Компанія вже 28 років працює на ринку України, 11 з яких під брендом СК «АХА», демонструючи стабільне зростання, яскраві інновації та реальний приклад покращення клієнтського досвіду.

У 2019 прийшов новий інвестор — канадський страховий холдинг Fairfax Financial Holdings, присутній у 40 країнах світу. Fairfax — потужний міжнародний страховий та перестраховальний холдинг, який продовжує стрімко нарощувати свою присутність у найбільш потенційно привабливих країнах. У складі Fairfax свою наступну сторінку бізнес-біографії відкриває лідер українського ринку — страхова компанія «ARX».

Варто також відмітити, що згідно з фінансовими та іншими звітами АТ СК «ARX» за період функціонування на ринку України досягла таких фінансових результатів:

- 97 % клієнтів страхової компанії задоволені якістю обслуговування при врегулюванні збитку.
- АТ СК «ARX» №1 в Україні за обсягом чистих страхових виплат та премій.
- Лідер на ринку КАСКО 13 років поспіль, за результатами 2022 року.
- У 2022 році рівень сплати податків та зборів складає 368 млн.грн..

Сьогодні компанія досить активно розвиває свій он-лайн сервіс за рахунок програмного забезпечення - Transparent Customer Feedback. Страхові випадки компанія врегульовує дистанційно, щоб клієнтам не потрібно було їздити із паперовими документами по всьому місту. Здійснити черговий платіж, оформити автоцивілку та туристичне страхування можна онлайн всього за 6 хвилин.

СК «ARX» здійснює усі законодавчо прийняті в Україні види страхування (рис.2.1).

Рисунок 2.1 - Види страхування СК «ARX»

Джерело: [22]

СК «ARX» є універсальним страховиком і забезпечує надійний страховий захист як фізичних, так і юридичних осіб. На ринку страхових послуг страхова компанія «ARX» володіє найбільшою кількістю ліцензій, що забезпечує виключний перелік страхових послуг юридичним особам (табл.2.1).

Таблиця 2.1 - Перелік діючих ліцензій СК «ARX»

Серія, № ліцензії	Вид господарської діяльності на право провадження якого видана ліцензія	Статус ліцензії
Обов'язкові види страхування		
№284435	Відповідальність приватного нотаріуса	чинна ліцензія

№594085	Страховання предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення	чинна ліцензія
№569137	Страховання цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	чинна ліцензія
№483280	Страховання цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями	чинна ліцензія
№483276	Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.	чинна ліцензія
№483281	Страховання відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні	чинна ліцензія
№483277	Обов'язкове страхування від НС ДПД	чинна ліцензія
№483279	Обов'язкове страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна	чинна ліцензія
Добровільні види страхування		
№522547	Судові витрати	чинна ліцензія
№АЕ284436	Добровільне страхування сільськогосподарської продукції	чинна ліцензія
№4832852	Медичне страхування	чинна ліцензія
№483285	Фінансові ризики	чинна ліцензія

Джерело: [22]

СК «ARX» має одну з найбільших в Україні представницьких мереж: понад 3000 страхових агентів та 338 структурних підрозділів. СК «ARX» захищає майнові інтереси страхувальників шляхом вчасної виплати страхового відшкодування у повному обсязі та при необхідності представляє інтереси своїх клієнтів у суді.

СК «ARX» як лідер страхового ринку України проводить виважену політику страхування, помірковано підходить до оцінки прийнятих страхових ризиків. Стратегія у сфері прийнятих на страхування ризиків спрямована на фінансову стійкість Компанії, завдяки чому виконуються взяті на себе зобов'язання.

Структура власності СК «ARX» представлена у Додатку В.

Керування компанією здійснюють:

- 1) Загальні збори акціонерів;
- 2) Наглядова рада;
- 3) Правління компанії;

4) Ревізійна комісія.

Також варто розглянути основні принципи та результати діяльності СК «ARX» за 2022 рік (рис.2.2).

Рисунок 2.2 - Основні принципи та показники діяльності СК «ARX» у 2022 році

Джерело: [22]

Такі принципи діяльності страхової компанії можуть забезпечити конкурентні позиції на страховому ринку України та підвищити довіру клієнтів до їх діяльності, тим самим збільшуючи рентабельність діяльності.

Лідеруючі позиції СК «ARX» слід проаналізувати, розглянувши частку страхоої компанії на ринку. Тож, варто відмітити, що частка СК «ARX» на загальному страховому ринку – 3,85% Частка СК «ARX» на класичному страховому ринку – 12,09% (рис.2.3).

Рисунок 2.3 - Частка СК «ARX» на страховому ринку України, %

Джерело: [22]

Виходячи із загальної економічної ситуації в країні та кредитної політики банківських установ, підстав для активного зростання обсягів страхового ринку України протягом 2022 року, практично, не було.

Тому варто розглянути загальну бізнес-модель діяльності СК «ARX» у 2022 році (рис. 2.4).

Тож, як видно із рис. 2.4, основними видами страхування (зі значною часткою у структурі валових премій), що розвивалися у 2022 році, були КАСКО (структура страхування складає 54,9% у 2022 році), здоров'я (структура страхування складає 15,5% у 2022 році), а також ОСЦПВ+ДСЦПВ (структура страхування складає 11,8% у 2022 році). Іншими видами страхування, що користувалися попитом є туризм, фінансові ризики та вантажні перевезення.

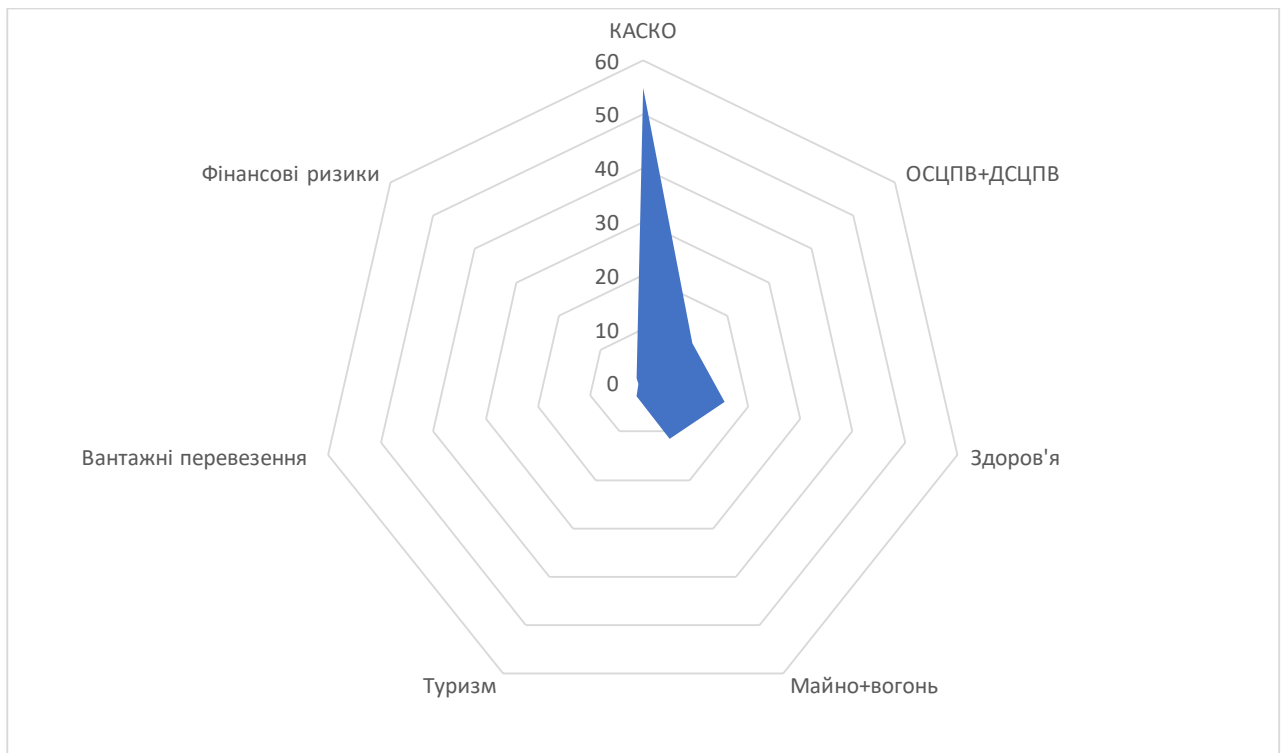

Рисунок 2.4 – Бізнес-модель СК «ARX» у 2022 році, %

Джерело: [22]

Ключовими причинами таких показників діяльності страхового ринку у 2022 році були: несприятлива економічна ситуація, політика в сфері кредитування та страхування кредитів, подальше «старіння» автопарку України, недовіра до страхової галузі з боку фізичних осіб, пов'язана, більшою мірою, з питаннями врегулювання збитків, низький рівень платоспроможності як корпоративного так і роздрібного сегменту.

Уповільнення економічного зростання в Україні у звітному році позначилося і на показниках розвитку фінансового сектору. Тому варто розглянути фінансовий зріз СК «ARX».

Проаналізуємо динаміку основних фінансових показників СК «ARX» (рис.2.5).

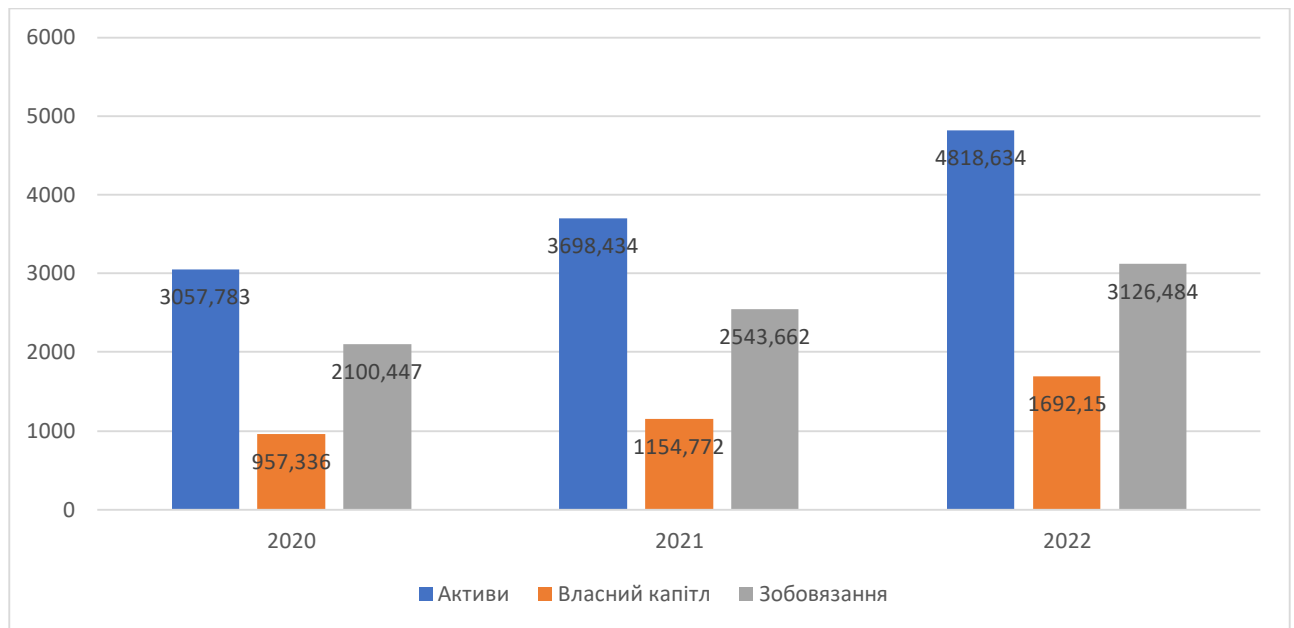

Рисунок 2.5 - Динаміка основних фінансових показників СК «ARX», млн.грн

Джерело: Фінансова звітність СК «ARX» за 2021-2022 роки

Для більш широкого розуміння розглянемо основні фінансові показники СК «ARX», які згруповані нами в (табл.2.2)

Таблиця 2.2 - Основні фінансові показники діяльності СК «ARX» (тис. грн.)

Показник	2020	2021	2022	+/-
Статутний капітал	261 975	261 975	261 975	0
Власний капітал	957 336	1 154 772	1 692 150	734 814
Страхові резерви	1 564 044	1 991 693	2 443 238,00	879 194
Частка перестраховиків у страхових резервах	42 758	50 148	716 497,00	673 739

Джерело: Фінансова звітність СК «ARX» за 2021-2022 роки

Як бачимо з даних табл.2.2, статутний капітал страхової компанії в динаміці років не змінився та складає 261 975 тис. грн. Натомість помітно збільшився загальний розмір власного капіталу підприємства – на 734 814 тис.грн.

Позитивну тенденцію демонструє показник розміру страхових резервів – він зріс на 879 194 тис. грн, що застраховує страхову компанію від ризику неплатоспроможності. Тобто керівництво компанії прийняло рішення про

використання коштів страхових резервів при настанні ризику неплатоспроможності, без використання коштів власного капіталу страхової компанії.

Наступні дані (табл.2.3) демонструють специфіку та динаміку діяльності страхової компанії «ARX» в динаміці років.

Таблиця 2.3 - Фінансові показники специфічної діяльності СК «ARX» (тис. грн.)

Показник	2020	2021	2022	+/-
Страхові премії, без урахування премій по ДООС (державне обов'язкове особисте страхування)	2 473 037,00	3 045 444,00	3 055 000,00	581 963,00
Премії, передані у перестрахування	148 914,00	163 795,00	94 798,00	-54 116,00
Страхові виплати, без урахування премій по ДООС (державне обов'язкове особисте страхування)	1 000 750,00	1 281 058,00	1 019 216,00	18 466,00
Виплати, отримані від перестраховиків	18 649,00	12 633,00	7 054,00	-11 595,00
Чистий прибуток	298 658	197 436	537 378,00	238 720,00

Джерело: Фінансова звітність СК «ARX» за 2021-2022 роки

Отже, за даними таблиці 2.3 бачимо, що показники страхової діяльності в динаміці років помітно зросли. Незважаючи на складну економічну ситуацію в країні, страхова компанія отримує прибутки. До того ж загальна величина чистого прибутку страхової компанії зросла на 238 720,00 тис.грн.

Таким чином, динамічний розвиток ринку страхових послуг України, воєнні дії на території України, збільшення кількості страхових випадків – все це на даний час вимагає від керівників страхових компаній створення і застосування більш ефективної і прогресивної системи управління та розробку ефективної маркетингової стратегії, що буде надавати компанії нові ринкові можливості.

Розглянемо також динаміку зростання кількості договорів страхування клієнтських сегментів (рис.2.6).

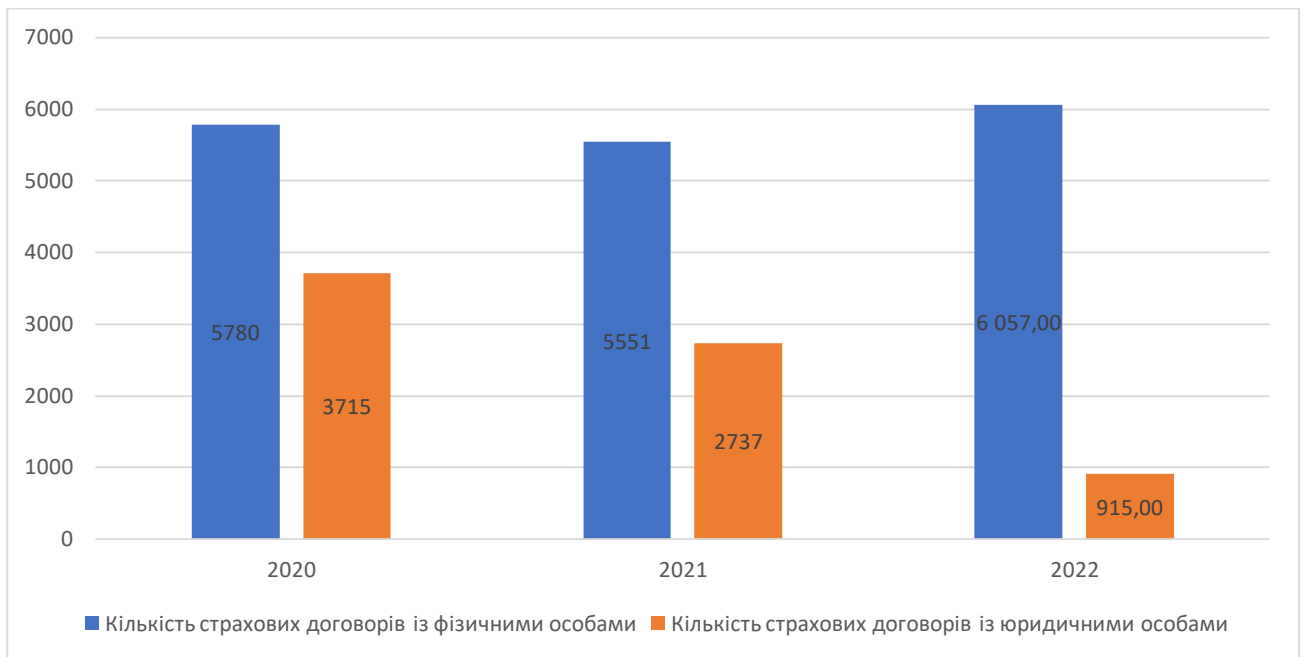

Рисунок 2.6 - Динаміка зростання кількості договорів страхування клієнтських сегментів СК «ARX», тис.шт.

Джерело: Фінансова звітність СК «ARX» за 2021-2022 роки

Отож, як бачимо з рис.2.6 кількість укладених договорів з юридичними особами помітно зменшилась. Також СК «ARX» періодично проводить маркетингові дослідження щодо ставлення споживачів до послуг, що пропонує страхова компанія. Варто також відзначити рівень задоволеності клієнтів врегулюванням збитків АТ СК «ARX» за результатами незалежного опитування клієнтів CUSTOMER SCOPE (рис.2.7). За період дослідження у 2022 році опитано загалом 4549 чоловік.

Дослідження підтвердило високий потенціал росту ринку страхування й показало, що найпоширенішими серед споживачів страховими послугами є страхування цивільної відповідальності ОСЦПВ та автомобілів КАСКО.

Таким чином, СК «ARX» демонструє високий рівень розвитку своєї діяльності на ринку. Позитивним є той факт, що, незважаючи на складне економічне становище та воєнні дії, компанія продовжує нарощувати свої прибутки – цей показник зріс на 238 720 тис.грн.

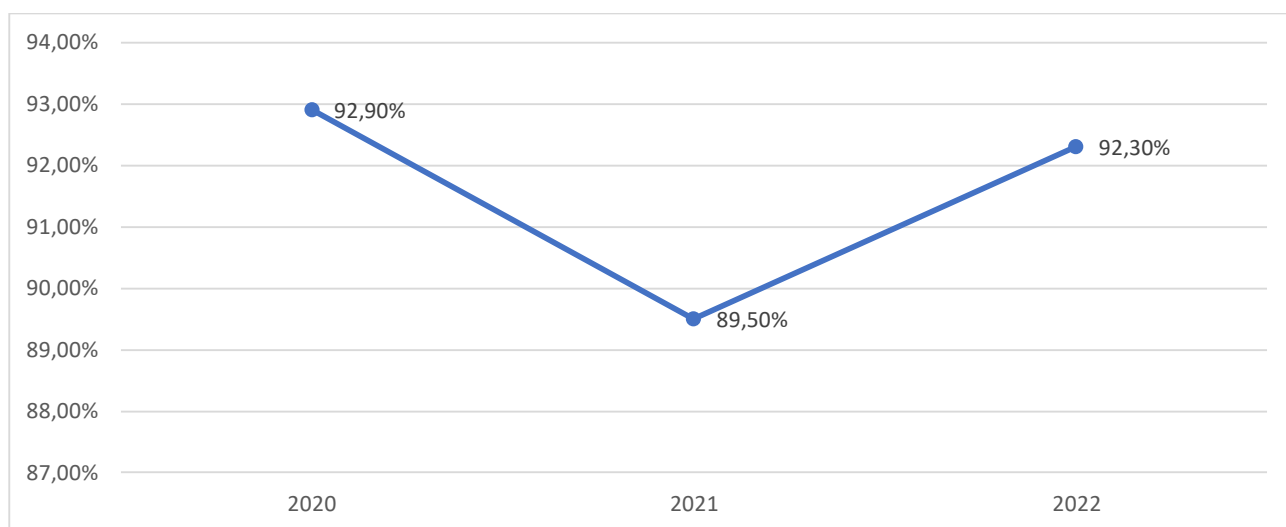

Рисунок 2.7 - Рівень задоволеності клієнтів АТ СК «ARX» за результатами незалежного опитування клієнтів CUSTOMER SCOPE

Джерело: CUSTOMER SCOPE

Також компанія постійно моніторить рівень задоволення клієнтів своєї роботою, що показує відповідальне ставлення керівництва до результатів роботи страхової компанії на ринку. Варто відзначити той факт, що СК «ARX» націлена на підвищення комфорту під час обслуговування клієнтів, тому знаходиться на шляху активної диджиталізації та розвиває власний он-лайн сервіс обслуговування клієнтів без відвідування відділень. Така політика водночас завоює додаткове коло клієнтів та мінімізує витрати страхової компанії на відкриття та обслуговування оф-лайн відділень по Україні.

2.2. Аналіз грошових потоків від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності страхової компанії

Для формування більш точного уявлення про діяльність АТ СК «ARX» варто проаналізувати динаміку гарантійного фонду та нерозподіленого прибутку компанії (рис. 2.8).

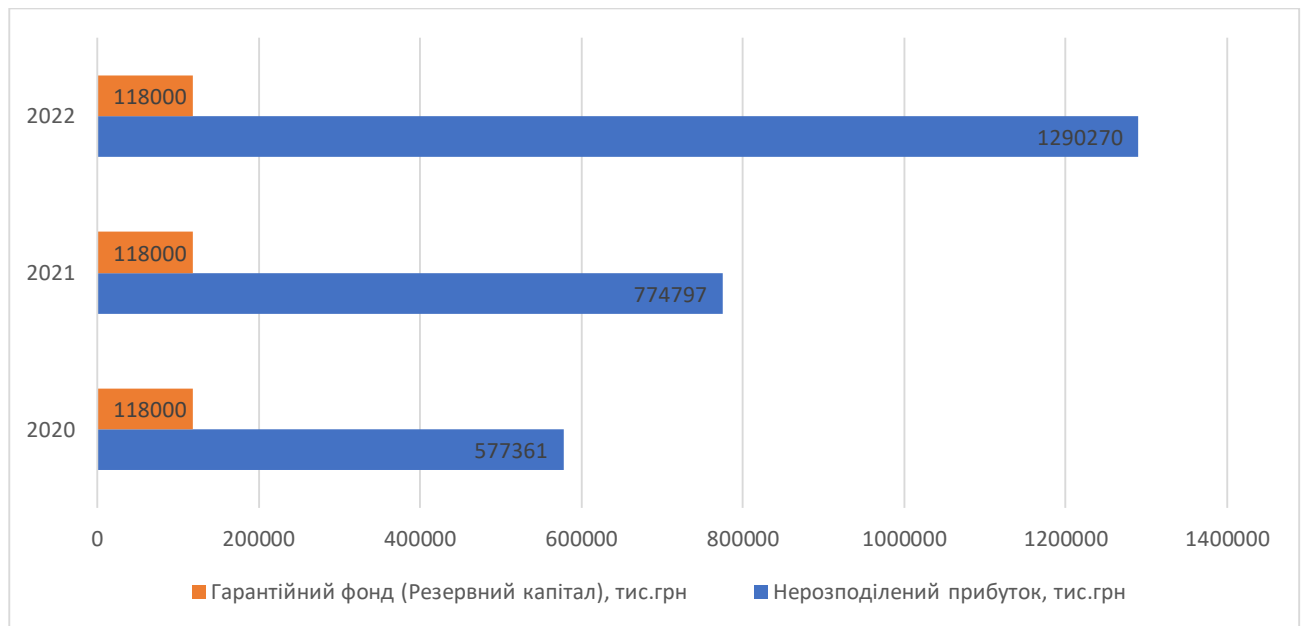

Рисунок 2.8 - Динаміка гарантійного фонду та нерозподіленого прибутку АТ СК «ARX» за 2020-2022 рр., тис.грн

Джерело: Фінансова звітність СК «ARX» за 2021-2022 роки

За результатами аналізу варто відмітити, що величина гарантійного фонду (резервного капіталу) страхової компанії протягом досліджуваного періоду залишався без змін та становить 118 000,00 тис.грн.

Проте помітні позитивні коливання нерозподіленого прибутку за рахунок отримання чистого прибутку страховою компанією протягом 2020-2022 років. Отож, нерозподілений прибуток страхової компанії збільшився із 577 361 тис.грн до 1 290 270 тис.грн, тобто на 23,47%. На основі вище отриманих даних варто оцінити рівень ліквідності та фінансової стійкості компанії.

Ліквідність АТ СК «ARX» будемо аналізувати на основі розрахунку коефіцієнтів ліквідності. Результати розрахунків представлено на рис.2.9.

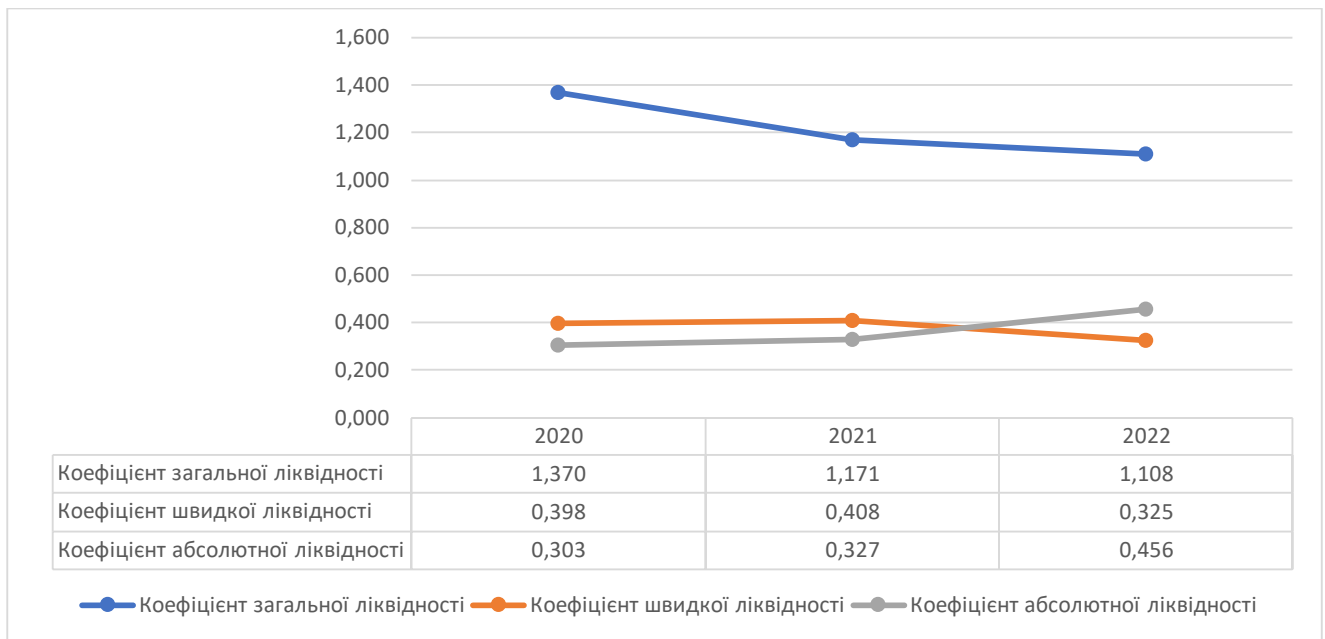

Рисунок 2.9 - Динаміка коефіцієнтів ліквідності АТ СК «ARX» за 2020-2022 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Коефіцієнт загальної ліквідності показує достатність ресурсів страховика, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань. За результатами дослідження встановлено, що за досліджуваний період цей показник перевищує нормативне значення. Найбільшим він був у 2020 році, проте до 2022 року прослідковується негативна тенденція до зменшення даного показника. Така тенденція продиктована не діями менеджменту компанії, а негативною кон'юктурою ринкового середовища впродовж аналізованого періоду.

Коефіцієнт швидкої ліквідності компанії показує, яку частину поточних зобов'язань компанія може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів –дебіторської заборгованості. На графіку крива показника демонструє спадну тенденцію. Це можна вважати особливістю саме фінансових інституцій, які не виробляють матеріальну продукцію, а тому їх оборотні активи майже дорівнюють їх найбільш ліквідним активам.

Останнім було розраховано коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яку частку зобов'язань страховик має можливість погасити негайно, не чекаючи

оплати дебіторської заборгованості чи реалізації інших активів, тобто за рахунок грошових коштів. За результатами аналізу встановлено, що цей показник значно перевищує нормовані значення. Це пояснюється наявністю значної кількості високоліквідних активів на підприємстві. До того ж з 2020 року демонструє позитивну тенденцію росту.

Загалом АТ СК «ARX» має високий рівень ліквідності.

Оскільки ліквідність підприємства є високою, то доцільним є аналіз та оцінка рівня страхових виплат АТ СК «ARX» (рис.2.10).

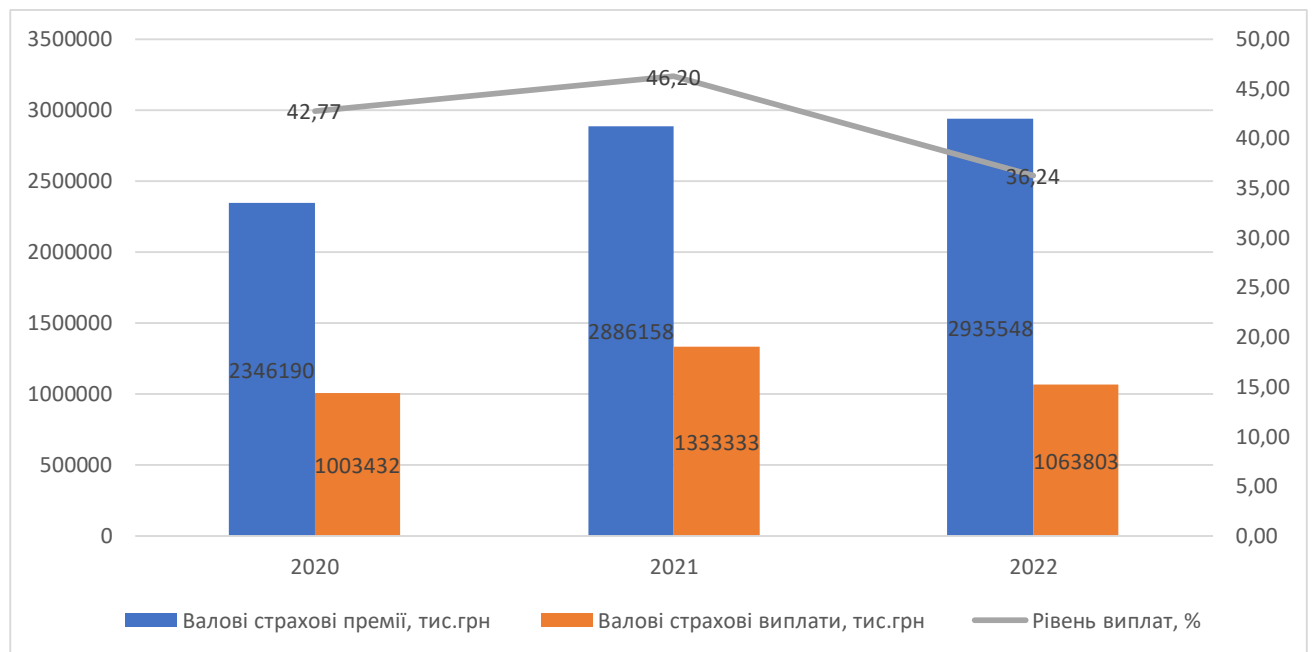

Рисунок 2.10 - Динаміка рівня валових страхових виплат АТ СК «ARX» за 2020-2022 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

За результатами розрахунків виходить, що валові страхові виплати та валові страхові премії компанії зростають. Позитивним є те, що рівень страхових виплат у динаміці років зростає та у 2022 році становить 36,24%. Такий рівень виплат страхової компанії може значно підвищити рівень довіри клієнтів до діяльності компанії з одного боку, але з іншого боку – може наражати компанію на отримання збитків.

Завершальним етапом оцінки діяльності АТ СК «ARX» є оцінка фінансової стійкості. Аналіз рівня фінансової стійкості варто провести на основі розрахунку

коефіцієнтів автономії, фінансової залежності та фінансування. Результати розрахунків наведено на рис.2.11.

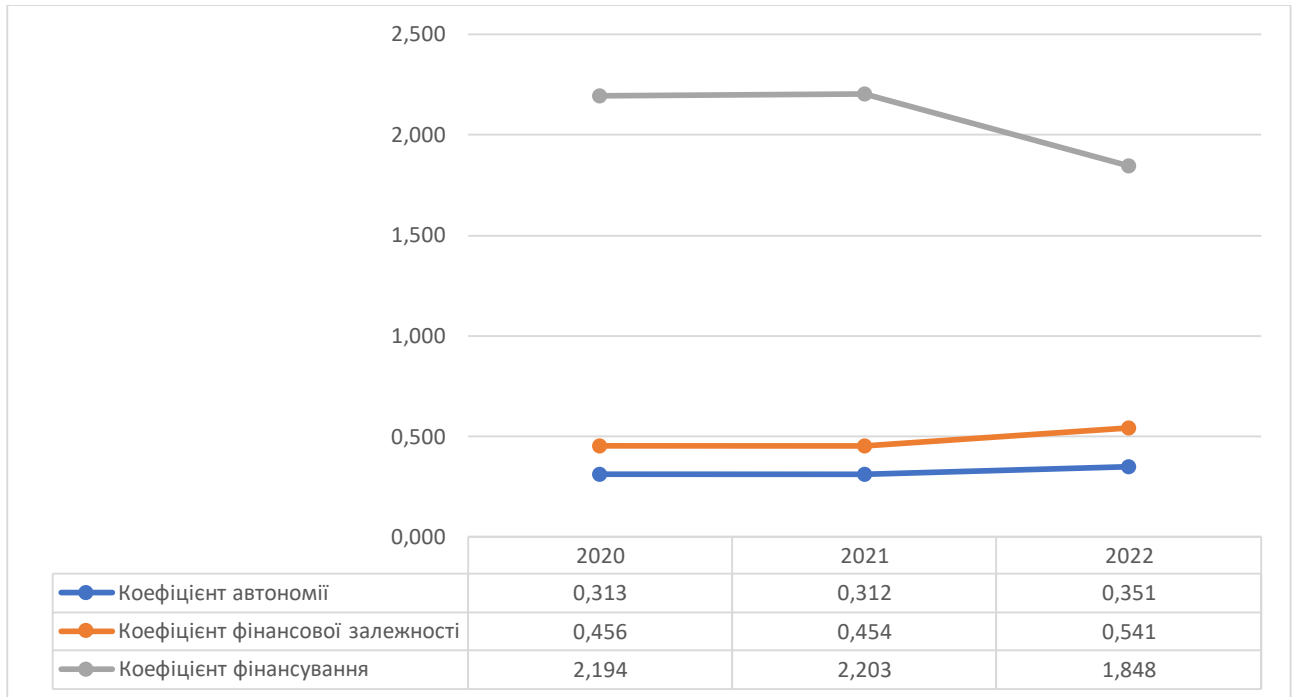

Рисунок 2.11 - Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості АТ СК «ARX » за 2020-2022 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Показник фінансової автономії часто вважають одним з найважливіших, адже його значення свідчить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Як видно з рис. 2.11, значення показника помітно зросло. Таку тенденцію можна пояснити помірним зростанням величини активів по відношенню до власного капіталу страхової компанії. Також слід зазначити, що отримані значення перевищують нормативи, а тому забезпечують фінансову стійкість.

Коефіцієнт фінансування та фінансової залежності пояснюють один одного та показують, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню позикового, і свідчить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі. Для АТ СК «ARX» цей показник не є критичним, проте в динаміці років він зростає, що говорить про неефективну політику управління фінансовою стійкістю підприємства. Адже

продовження даної тенденції в майбутньому значно погіршить фінансовий стан компанії та може наражати її на ризики втрати ліквідності та платоспроможності.

Варто наголосити ще й на тому, що рівень ефективності роботи страхової компанії залежить від правильного процесу організації притоку та відтоку грошових засобів. Тому одним із аспектів фінансової стійкості та стабільності страхової компанії є приплив грошових коштів. Надмірна кількість грошових коштів може свідчити про те, що реально страхова компанія зазнає збитків, пов'язаних із інфляційними процесами та знеціненням грошей, а також із втраченими можливостями їх вигідного розміщення.

На першому етапі аналізу дигрошових потоків АТ СК «ARX» слід розглянути загальну динаміку обсягу та складу грошових потоків підприємства (табл. 2.4). Чистий грошовий потік по підприємству СК «ARX» має неоднакову тенденцію, проте був додатним протягом досліджуваного періоду. Тобто у ці періоди грошові надходження переважали над їх відтоками.

Чистий грошовий потік від операційної діяльності був найбільшим у 2022 році. Загалом із 2020 до 2022 року результат був позитивним та чистий грошовий потік від операційної діяльності має наростаючу тенденцію. Це означає, що ділова активність підприємства значно покращилася, підприємство зазнає позитивного впливу росту конкуренції на ринку. Та його основна діяльність є досить ефективною.

Аналізуючи грошові потоки від інвестиційної діяльності, варто відмітити, що її ефективність була низькою у 2020 та 2021 роках, адже в цей період страхова компанія мала від'ємні показники чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності. У 2022 році ситуація вирівнялася на краще, страхова компанія почала отримувати позитивний результат чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності.

Таблиця 2.4 - Динаміка обсягу та складу грошових потоків АТ СК «ARX»
за 2020-2022 роки

Показники	Сума, тис.грн			Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1. Операційна діяльність:							
1.1. Позитивний грошовий потік	2744382	3532039	2936547	787657	-595492	28,70	-16,86
1.2. Від'ємний грошовий потік	2467502	3328886	2622324	861384	-706562	34,91	-21,23
1.3. Чистий грошовий потік	276880	203153	314223	-73727	111070	-26,63	54,67
2. Інвестиційна діяльність:							
2.1. Позитивний грошовий потік	1219924	1931892	1538668	711968	-393224	58,36	-20,35
2.2. Від'ємний грошовий потік	1392803	1966335	1319010	573532	-647325	41,18	-32,92
2.3. Чистий грошовий потік	-172879	-34443	219658	138436	254101	-80,08	-737,74
3. Фінансова діяльність:							
3.1. Позитивний грошовий потік	0	0	0	0	0	0,00	0,00
3.2. Від'ємний грошовий потік	30473	30473	30473	0	0	0,00	0,00
3.3. Чистий грошовий потік	-30473	-29612	-23777	861	5835	-2,83	-19,70
4. Чистий грошовий потік по підприємству	73528	139098	510104	65570	371006	89,18	266,72

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Натомість фінансова діяльність підприємства показує негативну динаміку чистого руху грошових коштів протягом всього досліджуваного періоду, що негативним чином відображається на загальній тенденції чистого грошового потоку по підприємству.

У процесі даного дослідження доцільним також є оцінка динаміки чистих грошових потоків АТ СК «ARX » за 2020-2022 роки (рис. 2.12).

Аналізуючи показники рис. 2.12, варто зазначити, що грошовий потік, який стримує загальний показник грошового потоку по підприємству це грошовий потік від фінансової діяльності. Саме ця складова в результаті має від'ємне значення грошових потоків по підприємству.

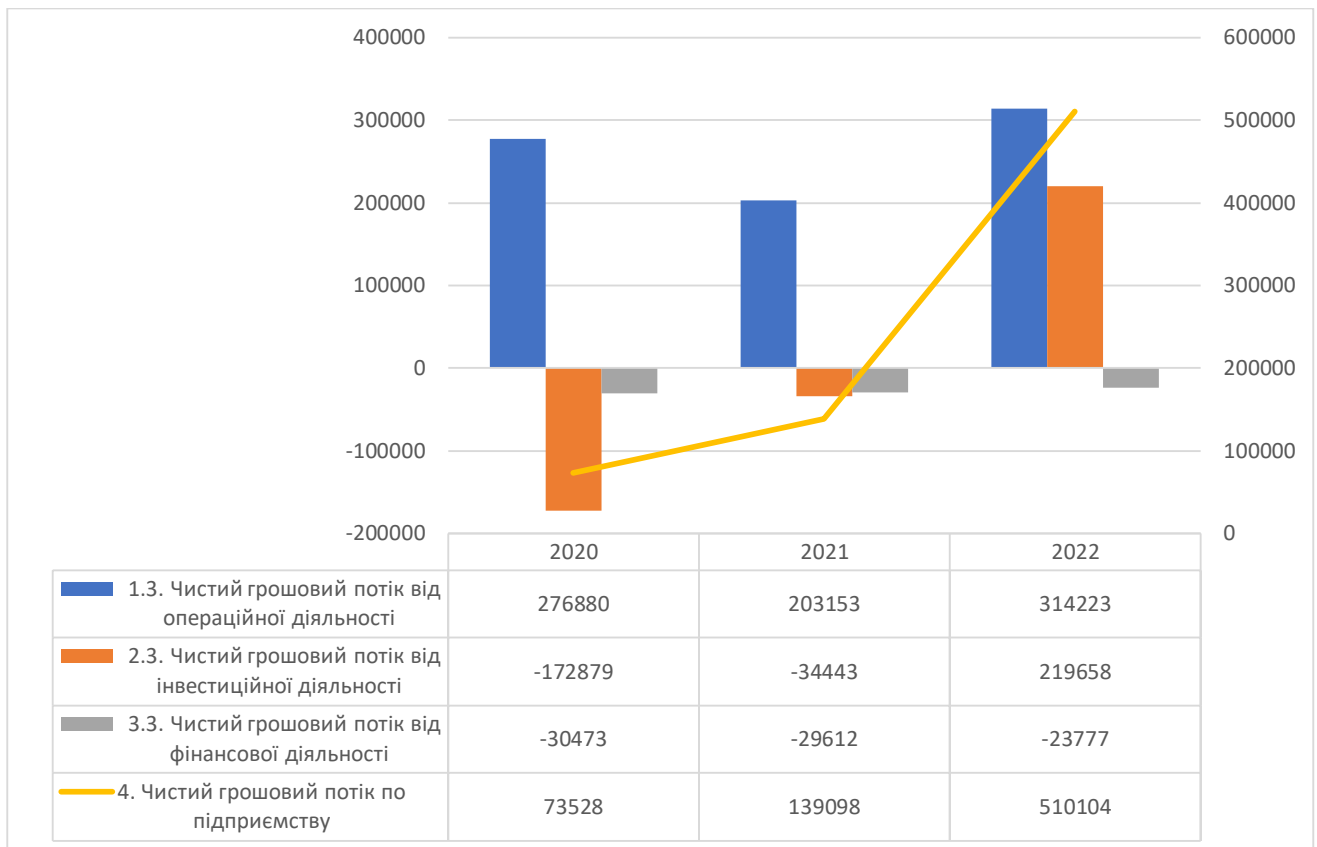

Рисунок 2.12 - Динаміка чистих грошових потоків АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки, тис.грн

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Варто перейти до оцінки структури грошових потоків АТ СК «ARX», щоб визначити частку грошових потоків від операційної діяльності у складі вхідних та вихідних потоків грошей. Результати розрахунків представлено у табл. 2.5.

Аналізуючи структуру вхідних та вихідних грошових потоків АТ СК «ARX» слід відмітити, що загальна динаміка вхідних грошових потоків збільшилася на 12.89%.

Серед вхідних грошових потоків найбільшу питому вагу займають надходження від операційної діяльності підприємства. У 2020 році цей показник становив 69.23%. За 2020-2022 роки вхідні грошові потоки від операційної діяльності зросли на 7.00%.

Таблиця 2.5 - Структура вхідних та вихідних грошових потоків
АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Назва показників	2020		2021		2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	Тис.грн	%	Тис.грн	%	Тис.грн	%	Тис.грн	%
Вхідні грошові потоки								
Всього позитивного грошового потоку, в т.ч.	3964306	100	5463931	100	4475215	100	510909	12,89
Від операційної діяльності	2744382	69,23	3532039	64,64	2936547	65,62	192165	7,00
Від інвестиційної діяльності	1219924	30,77	1931892	35,36	1538668	34,38	318744	26,13
Від фінансової діяльності	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вихідні грошові потоки								
Всього негативного грошового потоку, в т.ч.	3890778	100	5325694	100	3971807	68,023	81029	2,08
Від операційної діяльності	2467502	63,42	3328886	62,51	2622324	66,023	154822	6,27
Від інвестиційної діяльності	1392803	35,80	1966335	36,92	1319010	1,9	-73793	-5,30
Від фінансової діяльності	30473	0,78	30473	0,57	30473	0,1	0	0,05

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Але надходження від операційної діяльності зменшували свою частку у загальній структурі протягом досліджуваного періоду за рахунок значного росту вхідних грошових потоків від інвестиційної діяльності підприємства

Ця стаття зросла на 26,13% за 2020-2022 роки, питома вага вхідних грошових потоків інвестиційної діяльності у 2022 році складає 34,38%.

Вхідні грошові потоки від фінансової діяльності підприємства становлять 0,00 % від загальної структури вхідних грошових потоків. При чому протягом досліджуваного періоду не спостерігалось ніяких надходжень у процесі реалізації фінансової діяльності.

Динаміка вихідних грошових потоків АТ СК «ARX» також зросла за 2020-2022 роки на 2,08%. У розрізі напрямів грошових потоків можна відмітити позитивну динаміку росту групи грошових потоків від операційної діяльності та фінансової діяльності. Так, вихідні грошові потоки від операційної діяльності підприємства зросли на 6,27%, від фінансової діяльності на 0,05%, а від інвестиційної діяльності вони зменшилися на 5,30%, що і спричинило виникнення позитивного чистого грошового потоку страхової компанії від інвестиційної діяльності у 2022 році.

Серед вихідних грошових потоків найбільшу питому вагу займають грошові потоки від операційної діяльності – 66,02% у 2022 році. За досліджуваний період частка вихідних грошових потоків від операційної діяльності збільшилася. Вихідні грошові потоки від інвестиційної діяльності становили 1,9% у 2022 році. Вихідні потоки від фінансової діяльності підприємства займають 0,1% у 2022 році від загальної суми вихідних потоків та в динаміці років зменшили свою частку.

Таким чином, найбільшу питому вагу займають грошові потоки від операційної діяльності як у вхідному їх напрямку, так і вихідному. Слід детально розглянути структуру грошових потоків від операційної діяльності в розрізі їх статей та визначити потенційні причини їх структурних зрушень. А також проаналізувати ефективність управління грошовими потоками страхової компанії протягом 2020-2022 років. Цим питанням буде присвячень наступний підрозділ даного проекту.

2.3. Ефективність управління грошовими потоками страхової компанії

Оцінку ефективності управління грошовими потоками слід розпочати із аналізу динаміки та структури грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності у розрізі їх складових.

Тож, спочатку слід проаналізувати динаміку та структуру вхідних грошових потоків від операційної діяльності в розрізі окремих статей надходження (Додаток В).

Аналіз вхідних грошових потоків від операційної діяльності показав, що найбільшу питому вагу займають надходження у формі отриманих страхових премій: у 2022 році 92,11%. Загальна динаміка даної статті надходжень у вхідних грошових доходах зросла на 6,71%, але у структурному співвідношенні питома вага даного показника зменшилася із 92,36% у 2020 році до 92,11% у 2022 році.

Ще одним важливим джерелом грошових надходжень АТ СК «ARX» є надходження від регресу, що збільшилися на 24,14%. Та у 2020 році вони складали 4,61%, а у 2022 році 4,65%, тобто їх частка зросла.

Іншою статтею, що формує вхідні грошові потоки від операційної діяльності є компенсація страхових виплат від перестрахування, проте дана складова зменшилася на 91,03% у динаміці досліджуваного періоду.

Наступним етапом дослідження є оцінка динаміки та структури вихідних грошових потоків від операційної діяльності підприємства (Додаток Г).

Аналіз вихідних грошових потоків від операційної діяльності страхової компанії показав, що під час реалізації операційної діяльності підприємство витрачає грошові кошти на такі напрями для виплати: премій, сплачених перестраховикам; податку на прибуток; податку на дохід за договорами страхування; страхових відшкодувань та врегулювання збитків; витрати на врегулювання регресних справ; адміністративних та інших операційних витрат; працівникам; аквізиційних витрат; зобов'язань з інших податків та відрахувань на соціальні заходи; нарахованих відсотків; інші витрачання..

Проте, як було визначено вище, витрати не перевищують надходження.

Наступною складовою грошових потоків підприємства є грошові потоки від інвестиційної діяльності. Аналізуючи вхідні грошові потоки від інвестиційної діяльності у розрізі складових страхової компанії, варто відмітити, що найбільше надходжень компанія отримує у результаті інвестиційної діяльності від погашення та продажу фінансових інвестицій – вони складають 51,18% у 2022 році. Також вагомою складовою надходжень виступають грошові кошти від повернення депозитів – 35,56% у 2022 році.

Якщо звернутися до вихідних грошових потоків АТ СК «ARX» у результаті інвестиційної діяльності, то можна відмітити, що найбільше компанія витрачає на придбання фінансових інвестицій – частка даної статті становить 59,73% у 2022 році. Також компанія активно розміщує депозити, що демонструє дана складова, яка становить 32,54% у загальній структурі витрат інвестиційної діяльності страхової компанії.

Загалом АТ СК «ARX», зважаючи на рух грошових коштів, страхова компанія веде активну інвестиційну діяльність та має позитивний результат у вигляді позитивного чистого грошового потоку.

Із результатів попередніх досліджень стало відомо, що компанія також здійснює фінансову діяльність, проте чистий грошовий потік був від'ємним протягом досліджуваного періоду. Варто оцінити основні складові фінансової діяльності АТ СК «ARX» та їх динаміку і структур (Додаток Д).

У процесі реалізації фінансової діяльності АТ СК «ARX» не отримує грошових надходжень, що негативним чином відображається на його кінцевому результаті – чистому грошовому потоці.

Натомість протягом 2020-2022 року, під час провадження фінансової діяльності, АТ СК «ARX» має тільки витрати у формі сплати орендного зобов'язання. Проте у динаміці показників він зменшився на 6696 тис.грн, тобто на 21,97%, що свідчить про позитивне управління даним процесом діяльності страхової компанії.

Важливим етапом стане аналіз ефективності управління грошовими потоками страхової компанії.

Основним етапом управління грошовими потоками страхової компанії є оцінка даного процесу. Спочатку слід оцінити тривалість одного обороту грошових коштів від операційної діяльності.

Адже зменшення тривалості одного обороту свідчить про поліпшення використання грошових коштів. Тривалість періоду становить: 360 днів - при розрахунку значення показника за рік; 90 днів - при розрахунку за квартал; 30 днів - за місяць. Для розрахунку залучаються внутрішні облікові дані про величину залишків на початок і кінець періоду за рахунками грошових коштів від операційної діяльності.

Розрахунок періоду обороту грошових коштів від операційної діяльності на АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 - Зміна тривалості обороту грошових потоків від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Вхідні грошові потоки					
Залишки вхідних грошових потоків	2744382	3532039	2936547	192165	7,00
Оборот за рік	2472267	787657	-595492	-3067759	-124,09
Період обороту, днів (гр. 2 * 12 / гр.1)	10,81	2,68	-2,43	-13,24	-122,51
Вихідні грошові потоки					
Залишки вихідних грошових потоків	2467502	3328886	2622324	154822	6,27
Оборот за рік	10091	861384	-706562	-716653	-7101,90
Період обороту, днів (гр. 2 * 12 / гр.1)	0,049	3,105	-3,233	-3,28	-6688,51

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Аналізуючи тривалість обороту вхідних грошових потоків, слід відмітити, що їх темпи обертання помітно знизилися із 2020 року по 2022 рік: із 2020 року по 2022 рік показник зменшився на 13,24 обороти. Зменшення періодів обороту вхідних грошових потоків свідчить про ефективне управління ними, що в результаті призводить до балансу та формування позитивного чистого грошового потоку.

Період обороту вихідних грошових потоків підприємства також помітно збільшився: із 2020 року по 2022 рік зменшилися на 3,28 обороти. Тобто вихідні грошові потоки, що фінансують оперативну діяльність підприємства, витрачаються швидшими темпами, що в результаті розвиває надходження грошей від операційної діяльності. В наслідок чого і виникає позитивний грошовий потік.

Також слід розрахувати та проаналізувати основні показники оцінки ефективності управління грошовими потоками підприємства. Тому на першому етапі дослідження слід розрахувати та оцінити рівень грошового покриття виручки і прибутку (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 - Оцінка рівня грошового покриття АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Грошова рентабельність продажів(CFO / R)	0,118	0,087	0,134	0,016	13,487
Операційний грошовий потік до EBITDA (CFO / EBITDA)	0,112	0,082	0,127	0,015	13,487
Коефіцієнт грошового утримання чистого прибутку (CFO / NI)	0,927	0,680	1,052	0,125	13,487

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Оцінка рівня грошового покриття АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки показала, що грошова рентабельність підприємства, яка показує ефективність (або неефективність) отримання грошових коштів від операційної діяльності за кожен грошову одиницю в продажах, значно зросла (за 2020 -2022 роки зросла на 13,48%). Тобто АТ СК «ARX» має високу здатність генерувати грошові потоки від надання страхових послуг.

Коефіцієнт грошового утримання чистого прибутку АТ СК «ARX» знизився протягом досліджуваного періоду на 13,48%, що говорить про високу частку грошових надходжень від основної діяльності у чистому прибутку підприємства.

Тобто АТ СК «ARX» має незначний розрив між нарахованими преміями та їх фактичним отриманням у грошовій формі.

Наступна група показників – коефіцієнти рентабельності грошових потоків (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Оцінка ефективності форм грошових потоків від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Коефіцієнт рентабельності активів по грошовому потоці (CROA)	0,0905	0,0664	0,1028	0,0122	13,49
Коефіцієнт рентабельності валових активів по грошовому потоку (CROGA)	0,0962	0,0706	0,1092	0,0130	13,49
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу по грошового потоку, (CROE)	0,2892	0,2122	0,3282	0,0390	13,49

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Оцінка рентабельності грошових потоків від операційної діяльності показала, що Коефіцієнт рентабельності активів по грошовому потоці оцінює ефективність компанії відповідно до очікувань власників, у динаміці досліджуваного періоду цей показник зріс на 13,49%, тобто очікування власників значно зросли, що говорить про ефективне управління грошовими потоками підприємства.

Коефіцієнт рентабельності валових активів по оперативному грошовому потоку за 2020-2022 роки значно зріс, що свідчить про підвищення рентабельності валових активів по грошовому потоку від операційної діяльності підприємства. Тобто оборотні ресурси підприємства використовуються досить ефективно, що і приносить позитивний результат.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу по грошового потоку від операційної діяльності АТ СК «ARX» зріс із 0,289 у 2020 році до 0,328 у 2022 році, тобто на 13,49%. Така динаміка свідчить про зростання рівня ефективності

використання власного капіталу у операційній діяльності фірми. Тобто ефективність управління власними ресурсами підприємства значно зросла.

Остання група показників – коефіцієнти адекватності, співвідношень грошових потоків від операційної діяльності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Оцінка адекватності, співвідношень грошових потоків від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Коефіцієнт адекватності грошового потоку (CFAR)	0,177	0,130	0,201	0,024	13,487
Коефіцієнт реінвестування (CFRR)	0,445	0,326	0,505	0,060	13,487
Коефіцієнт співвідношення вільного і операційного грошових потоків (FCF / OCF)	0,101	0,058	0,107	0,006	6,061

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Коефіцієнт адекватності грошового потоку (CFAR) АТ СК «ARX», показав, що кредитний рейтинг АТ СК «ARX» за досліджуваний період помітно зріс. Із 2020 року по 2022 роки цей показник збільшився на 13,48%. Тобто АТ СК «ARX» не має потреби у зовнішніх джерелах фінансування.

Коефіцієнт реінвестування (CFRR) АТ СК «ARX» показує високий рівень інвестицій. Він також зріс на 13,48% за досліджуваний період. Що говорить про значне покращення діяльності підприємства та про високий рівень ефективності управління грошовими потоками.

Коефіцієнт співвідношення вільного і операційного грошових потоків (FCF / OCF) АТ СК «ARX» дозволяє оцінити фінансову стійкість компанії, а також його конкурентоспроможність і ефективність діяльності як досить високу. Цей показник зріс протягом досліджуваного періоду. Тобто фінансова стійкість та конкурентоспроможність АТ СК «ARX» за 2020 -2022 роки почала покращуватися.

Для комплексної оцінки рівня ефективності управління грошовими потоками підприємства слід провести оцінку результативності використання

грошових коштів від операційної діяльності підприємства АТ СК «ARX» у 2020-2022 роках (табл.2.10).

Таблиця 2.10 - Аналіз результативності використання грошових коштів від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р..	
	2020	2021	2022	+/-	%
Коефіцієнт ефективності грошового потоку за підприємством	-0,007	0,001	0,007	0,014	193,03
Коефіцієнт ефективності грошового потоку за операційною діяльністю	0,015	0,052	0,031	0,016	106,67
Коефіцієнт грошової віддачі доходу за операційною діяльністю	0,016	0,057	0,034	0,018	112,50
Коефіцієнт продуктивності грошової фінансового результату від операційної діяльності	-0,567	47,646	45,643	46,21	-8149,91
Коефіцієнт грошової віддачі власного капіталу в процесі операційної діяльності	-0,172	-0,387	-0,222	-0,05	29,07
Коефіцієнт грошової віддачі активів підприємства у процесі операційної діяльності	0,086	0,273	0,137	0,051	59,30

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

Отож, за результатами табл.2.10 бачимо, що продуктивність використання всього капіталу підприємства для формування чистого грошового потоку підприємства в динаміці років покращується. Продуктивність використання власного капіталу для формування чистого грошового потоку підприємства помітно зростає. У цілому наведені показники дають змогу оцінити високу спроможність підприємства формувати достатній грошовий потік для розрахунку за грошовими зобов'язаннями, що виникають у процесі господарської діяльності. Тобто рівень ефективності управління грошовими потоками АТ СК «ARX» є досить високим та в динаміці років помітно зростає.

Таким чином, рух грошових коштів в результаті операційної та інвестиційної діяльності підприємства є досить ефективним та результативним. Проте провадження фінансової діяльності та рух грошових коштів, як результат такої діяльності, є не ефективним, адже він є від'ємним, що негативним чином впливає на загальний результат грошового потоку підприємства.

Тому подальші дослідження слід спрямувати на пошук ефективних шляхів, що дозволять підприємству розвивати фінансову діяльність та отримувати вхідні грошові потоки в результаті її провадження.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЇЇ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

3.1. Факторний аналіз грошових коштів від операційної діяльності страховика

Підвищення ефективності управління грошовими потоками страхової компанії є досить складним питанням, враховуючи досить ризикову сферу діяльності – страхування.

До того ж у грошових потоках страхових компаній спостерігаються наступні особливості:

1. Особливості ризику, що виникають через характер діяльності страхових компаній, які функціонують у сфері подвійного ризику.
2. Існують обмеження в законодавстві щодо джерел формування фінансових ресурсів страхових компаній.
3. Певна частина фінансових потоків має стохастичний характер у своєму утворенні.
4. Використання фінансових ресурсів страхових компаній залежить від сфери їх діяльності.
5. Значна частина фінансових ресурсів страхових компаній підлягає законодавчому регулюванню щодо їхнього напрямку та обсягу, включаючи як залучені фінансові ресурси (страхові резерви), так і власні фінансові ресурси (статутний фонд).

Для того, щоб чітко визначитися із напрямом, який зможе підвищити ефективність управління грошовими потоками страхової компанії – слід розглянути діючі чинники на вже функціонуючі грошові потоки. Зокрема доцільно детальніше дослідити грошові потоки від операційної діяльності, адже

даний напрям є основним напрямом руху коштів для страхової компанії АТ СК «ARX».

Факторний аналіз грошових коштів АТ СК «ARX» від операційної діяльності слід провести на основі моделі ZVEI. Систему ZVEI було розроблена Центральною спілкою електротехнічної промисловості Німеччини як систему економічних показників для всіх галузей промисловості та типів підприємств. Система ZVEI складається, з таких частин: аналіз економічного зростання та аналіз структури на основі показників рентабельності грошових потоків і на основі балансових показників.

Аналіз структури проводиться аналогічно моделі Du pont, але разом з розрахунками рентабельності виконуються розрахунки грошових потоків (потоків капіталу). Показник відображає обсяги наявних ресурсів самофінансування, максимальну суму власних ресурсів, які має підприємство і які можуть бути спрямовані на просте та розширене відтворення.

Аналіз даної моделі на основі показників АТ СК «ARX» проведено методом ланцюгових підстановок. Розрахунок впливу факторів представлений в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Аналіз впливу факторів на рентабельність грошових потоків від операційної діяльності АТ СК «ARX» на основі моделі ZVEI

Показник	2020	2021	2022	Відхилення 2021 від 2020	Відхилення 2022 від 2021	Вплив факторів 2020- 2021	Вплив факторів 2021- 2022	Структура впливу факторів 2020-2021	Структура впливу факторів 2021-2022
Інвестиційна сила ВК	0,313	0,312	0,351	-0,001	0,039	-0,0001	0,0061	1,494	0,006
Структура активів	0,456	0,454	0,541	-0,002	0,087	-0,0002	0,0106	2,167	0,011
Ліквідність з урахуванням оборотних коштів	1,370	1,171	1,108	-0,199	-0,064	-0,0083	-0,0033	88,095	-0,003
Ліквідність з урахуванням дебіторської заборгованості	0,398	0,408	0,325	0,010	-0,083	0,0012	-0,0147	-12,783	-0,015
Ліквідність з урахуванням грошових коштів	0,303	0,327	0,456	0,024	0,129	0,0680	0,0030	-72,27	0,003

Фінансування	2,194	2,203	1,848	0,009	-0,355	0,0002	-0,0111	-2,049	-0,011
Загальний вплив факторів	0,052	0,049	0,058	-0,003	0,009	0,0608	-0,0094	100,000	100,000

Аналізуючи результати розрахунків у табл. 3.1, варто відмітити, що у 2021 році у загальному впливі факторів АТ СК «ARX» переважав вплив позитивних факторів, ніж негативних. Негативний вплив мав такий фактор як ліквідність з урахуванням оборотних коштів. У цей період серед позитивних факторів найбільш значущим є ліквідність з урахуванням грошових коштів, адже його структура становить 72,27%.

Графічно дана тенденція впливу показників наведена на рис. 3.1.

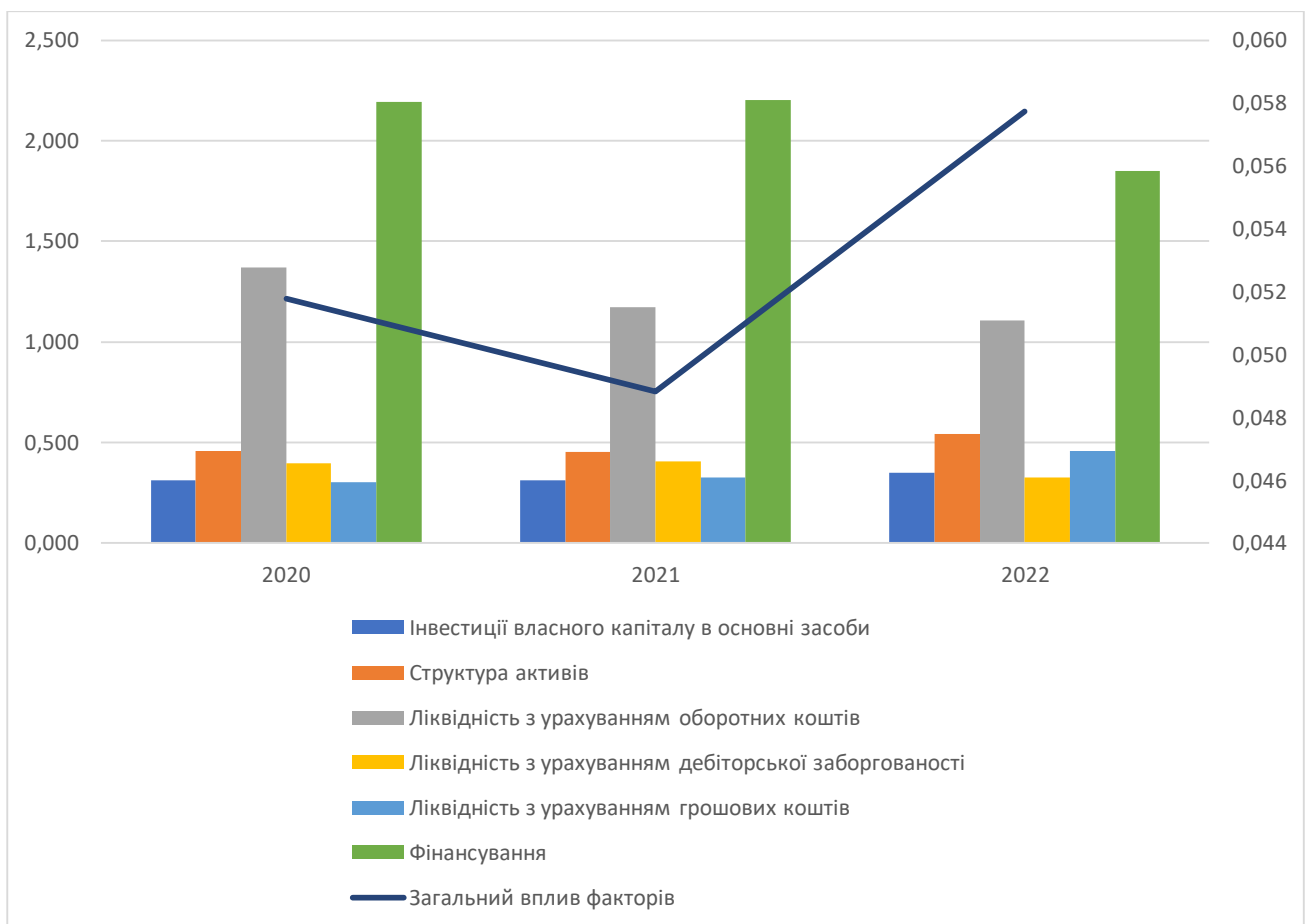

Рисунок 3.1 - Динаміка розрахункових показників АТ СК «ARX» за факторною моделлю ZVEI у 2020-2022 роках

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

У 2022 році на загальну рентабельність грошових потоків від операційної діяльності АТ СК «ARX» переважає вплив негативних факторів, ніж позитивних. Негативний вплив мали такі фактори як ліквідність з урахуванням оборотних коштів, ліквідність з урахуванням дебіторської заборгованості та фінансування.

В свою чергу позитивний вплив несли інвестиційна сила власного капіталу, структура активів та ліквідність з урахуванням грошових коштів.

З огляду на проведений факторний аналіз, важливим кроком для страхової компанії АТ СК «ARX» має стати нарощення рівня фінансування. Такий крок, на нашу думку, можливий до втілення у випадку розвитку нового виду страхування. Враховуючи реалії сьогодення, можна запропонувати розвивати нову послугу «Добровільне особисте пенсійне страхування».

Даного виду страхування АТ СК «ARX» у своєму арсеналі страхових послуг не має, проте ця функція є у конкурентів та користується попитом. Слід розглянути основні особливості даного виду страхування.

Отож, сучасна пенсійна система України має два рівні: загальнодержавну обов'язкову пенсію та недержавну добровільну пенсію. Загальнодержавна обов'язкова пенсія формується через обов'язкові відрахування від доходів всіх працюючих громадян до спільного державного фонду, з якого держава виділяє пенсії пенсіонерам. Недержавна добровільна пенсія, натомість, представляє собою особисті накопичення громадян, які вони формують добровільно.

Середня державна пенсія в Україні становить на сьогодні приблизно 4 370 гривень. Варто зазначити, що 70% пенсіонерів отримують пенсію, розмір якої не перевищує 4 000 гривень. Розрахунок пенсії для кожного громадянина України є індивідуальним і залежить від різних чинників. Проте, у середньому, державна пенсія становить близько 25% від заробітної плати на момент виходу на пенсію.

Майбутність пенсійної системи в Україні буде визначена двома основними тенденціями. По-перше, вік виходу на пенсію буде збільшуватися, і, по-друге, тривалість життя громадян також буде збільшуватися. Ці зміни обумовлені різними факторами, включаючи медичинський прогрес, стан екології та інші чинники.

З цього можна зробити однозначний висновок: кожна особа повинна бути свідомою щодо свого фінансового майбутнього та пенсійних забезпечень.

Право добровільної сплати додаткових добровільних пенсійних страхових внесків на пенсійне страхування мають право особи, які досягли віку 16 років,

та не є пенсіонерами. На їхню користь можуть сплачувати пенсійні внески інші особи.

Основні переваги «Добровільного особистого пенсійного страхування» представлено на рис. 3.2.

Забезпечення гідного рівня життя на пенсії	Вибір пенсійного віку та розміру додаткової пенсії	Виплата додаткової пенсії довічно або на строк	Захист власного життя та здоров'я від нещасних випадків
• Договір пенсійного страхування надійний інструмент, який забезпечить його власнику безбідну старість	• Ви самостійно обираєте розмір своєї додаткової пенсії, а також вік, з якого бажаєте її отримувати, без прив'язки до вимог держави щодо пенсії.	• Завдяки договору пенсійного страхування Ви можете отримувати додаткову пенсію до вашої державної пенсії кожного місяця довічно або на строк 10, 15 чи 20 років.	• Окрім накопичення коштів, Ви маєте можливість отримати страховий захист від таких ризиків, як травми чи втрата життя.

Рисунок 3.2 – Переваги «Добровільного особистого пенсійного страхування» АТ СК «ARX»

Джерело: складено автором

АТ СК «ARX» може запропонувати таку форму виплати – ануїтет, тобто частинами протягом певного періоду, визначеного у договорі:

Вигодонабувач старше 70-ти років – не оподатковується

Вік Вигодонабувача від 18-ти до 70-ти років – утримується податок по ставці 18% від 60% страхової виплати + 1,5% військовий збір

Якщо почати формувати фінансову подушку в 20 років, достатньо в перші 10 років відкладати 5-7% від доходу. Після 30 років експерти радять збільшити накопичення до 15%. Та якщо задатися метою збільшити пенсію у 35, стартові внески мають становити вже 16% від щорічного заробітку, а після 40 – усі 20%.

Загалом до 65 років бажано накопичити приблизно 12 річних доходів. Це дозволить отримувати пенсійні виплати на рівні 45% від вашої колишньої

зарплатні. Саме цей відсоток вважається оптимальним для підтримання гідного життя на пенсії.

Відповідно, умова надання такого виду страхування у договорах буде записана таким чином: «2/10, нетто 30», що означає, вигодонабувач зобов'язаний внести повну оплату першого внеску протягом 30 календарних днів з моменту підписання договору. Але якщо вигодонабувач хоче здійснити оплату в перші 10 днів цього періоду, він матиме право на отримання автоматичної знижки в розмірі 2%, тобто скористатися знижкою за прискорення оплати.

Припустимо, що після запровадження даного виду страхування, зі стандартними умовами такого виду у перший місяць буде залучено клієнтів, що складають 0,5% від існуючої дебіторської заборгованості компанії та 0,2% тих, хто погодиться на акційні умови. Результати розрахунків представлено у Додатку Е.

Таким чином, за рахунок розвитку та надання нового виду страхування досліджувана страхова компанія може додатково залучити додаткових 3657,42 тис.грн грошових коштів за рік.

Натомість, так як це новий вид страхування для даної страхової компанії та діє за накопичувальним методом, у найближчі 5 років видатків за даним видом страхування не передбачається.

З огляду на вищенаведену інформацію, слід здійснити прогнозований розрахунок грошових потоків страхової компанії від операційної діяльності.

У вітчизняній практиці прогнозування грошових потоків зазвичай використовують такі методи прогнозування:

- метод екстраполяції;
- метод пропорційності зростання;
- метод кореляційно-регресійного аналізу;
- прямий метод, виходячи з прогнозування надходження і витрачання грошових коштів і ЧГП, як різниці між ними
- непрямий: через планування прибутку і його коригування на прогнозовані зміни в балансі і компенсаційні витрати.

Застосування того чи іншого методу залежить від ситуації в якій знаходиться підприємство, від ефективності формування його чистого грошового потоку, від достатності ресурсів на проведення необхідних програм тощо. Варто детальніше розглянути особливості кожного із методів прогнозування чистих грошових потоків.

Метод екстраполяції базується на передумовах про інерцію розвитку динамічної імовірнісної системи. У цьому методі важливе місце займає трендова модель, що описує варіацію досліджуваних змінних в залежності від часу t – узагальнюючого аргументу, який здатний акумулювати сукупні впливи безлічі вирішальних факторів. Вихідні ряди динаміки $Y_i t$ представляються у вигляді сум двох складових, які не спостерігаються (3.1):

$$Y_i = \int i(t) + \varepsilon_i, \quad (3.1)$$

де $f i(t)$ – рівняння тренду;

ε_i – випадкова компонента.

Тренд характеризується основними закономірностями руху параметрів соціально-економічних систем у часі. Точність і надійність прогнозування за таким методом в більшості залежить від правильності вибору форми трендів, видів аналітичних функцій $f i(t)$. Найточніші і найнадійніші результати прогнозування отримуються в тому випадку, коли виявляється істинний механізм розвитку процесу в часі. Тому, проблеми якості прогнозів, отриманих за трендовими моделями, зводиться до пошуку внутрішніх закономірностей динаміки [32].

Методику прогнозування грошових потоків на основі кореляційно-регресивного аналізу зазвичай застосовують у процесі кількісних оцінок функціональних залежностей зміни результативних ознак (які було вибрано у відповідності із напрямками діяльності підприємства) від зміни ознак цих чинників (показників, які можуть впливати на результативну ознаку). Алгоритм проведення регресивного аналізу, знаходження рівняння моделі та оцінку результатів прийнято здійснювати у відповідності з вимогами математичної статистики. Саме цю метод було обрано для використання у розрахунках через його простоту, варіативність та гнучкість [33].

Отже, варто провести прогноз руху грошових коштів на майбутній період за методом екстраполяції.

Процес прогнозування складається з двох головних стадій [9, с. 164 -165].

1. Вибір можливих функцій-кандидатів, які найбільш точно описують досліджувані ряди динаміки.

На цьому етапі широко використовуються традиційні методи статистичного моделювання: якісний теоретичний аналіз, візуальне вивчення графіків, розрахунок послідовних відмінностей, характеристики росту і інші параметри, в тому числі критерії математичної статистики. В результаті, на першому етапі з усього списку основних функцій, число яких може бути досить великим, вибирається якийсь базовий, найбільш адекватний процес руху грошових потоків підприємства.

Важливо приділити увагу вибору оптимальної довжини періоду. Справа в тім, що динаміка грошових потоків підприємства схильна до коливань, які обумовлені певними випадковими факторами [10, с. 125], тому важливо правильно з'ясувати довжину періоду.

2. Послідовний пошук обмеженого числа основних функцій, виділених на попередньому етапі. Ступінь відповідності початкового коефіцієнту балансу для всіх точок періоду зміщення виступає в якості оцінки кожної комбінації. Найкраща комбінація відповідає мінімальному значенню критерію балансу змінних [9, с. 165] (3.2):

$$B_j = \frac{\sum_{t1}^{t2} (Y_{mt} - Y_u - \dots - Y_{m-u})^2}{\sum_{t1}^{t2} Y_{mt}^2}, \quad (3.2)$$

де $t1 - t2$ – період упередження;

B_j – сумарна відносна величина розбалансу прогнозу за усіма точками періоду упередження.

Чим ближче до нуля дисбаланс прогнозу B_j , тим більше підстав вважати цю комбінацію функцій кращим базисом і навпаки. Якщо на першому етапі не опущена підходяща функція, яка точно описує динаміку досліджуваних взаємопов'язаних змінних, то багато значень B_j при пошуку трендів обов'язково проходять через глобальний мінімум.

Розглянемо зміст вказаних стадій на прикладі прогнозування надходжень, відтоку грошових коштів і чистого грошового потоку АТ СК «ARX» за 2019-2023 рр. (табл. 3.2, рис. 3.4).

Таблиця 3.2 - Динаміка надходжень, відтоку грошових коштів і чистого грошового потоку від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Роки	Надходження грошових коштів (Y1t)	Відтік грошових коштів (Y2t)	Чистий грошовий потік (Y3t)
2019	2497388	-2245427	251961
2020	2744382	-2467502	276880
2021	3532039	-3328886	203153
2022	2936547	-2622324	314223
2023 (план)	2931246	-2666035	265212

Джерело: розраховано автором

Перший етап процесу прогнозування доходів (Y1t), відтоку грошових коштів (Y2t) і чистого грошового потоку (Y3t) починається з утвердження очевидного співвідношення балансу між досліджуваними змінними: $Y1t - Y2t = Y3t$. Звідки абсолютний дисбаланс для прогнозних значень конкретного року розраховується наступним чином: $B_j = Y3t - Y1t + Y2t$.

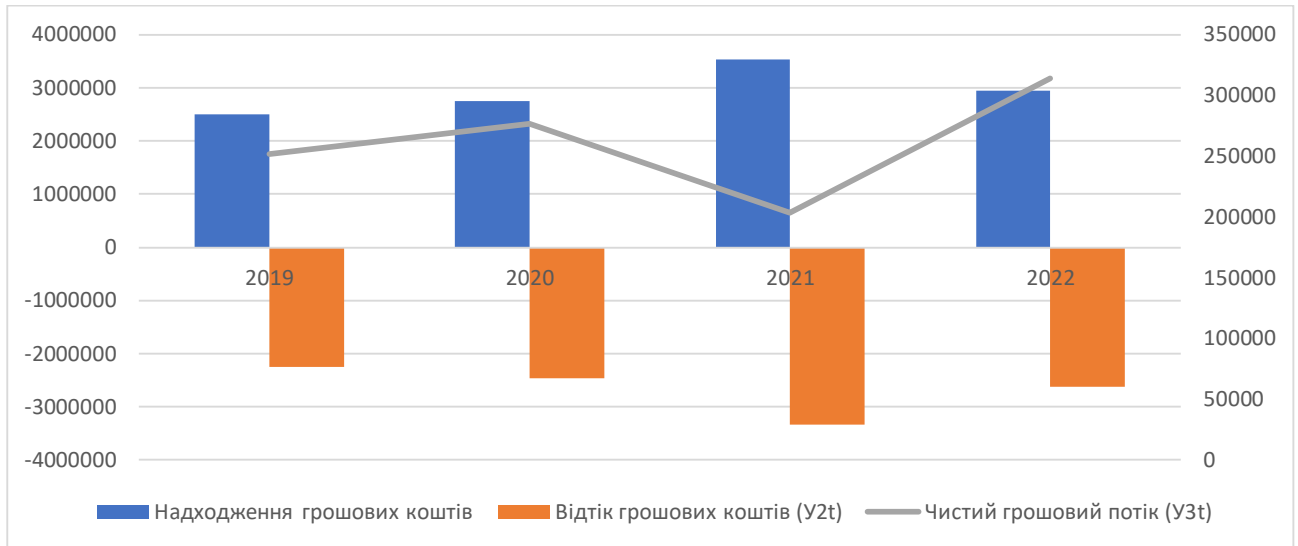

Рисунок 3.4 - Графік надходжень, відтоку грошових коштів і чистого грошового потоку від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2019-2023 рр.

Джерело: складено автором

Рівняння: лінійна функція, параболи другого і третього ступеня використовувалися в якості вихідних опорних функцій для трендових моделей припливу і відтоку грошових коштів.

А для трендових моделей чистого грошового потоку використовувалися рівняння: параболи другого і третього ступеня. В результаті розрахунків на персональному комп'ютері, виконаних з використанням Microsoft Office Excel, були отримані три групи моделей, в тому числі 18 рівнянь. Аналіз коефіцієнтів детермінації дозволив виявити 8 тенденцій, які найбільш адекватно описують досліджувані ознаки. В таблиці 3.5 наведено список певних функцій, показники їх точності і прогнозні значення змінних на 2022-2023 роки.

Таблиця 3.3 - Варіанти прогнозів показників, які вивчалися за вихідними рядами динаміки АТ СК «ARX» за 2022-2023 рр.

Показники	Вид функції	Рівняння тренду	R^2	Прогноз, тис. грн.	
				2022	2023 (прогноз)
Чистий грошовий потік	1. Парабола 2-й ступеня	$Y_{3t} = -11340.44t^2 - 244863t + 418229$	0,5122	99118816	14806473
	2. Парабола 3-й ступеня	$Y_{3t} = -3114.30t^3 - 107902t^2 + 475945t - 79081,7$	0,6765	2347294	408106802
Надходження	1. Лінійна	$Y_{1t} = 141311t - 19954$	0,8583	15146981	13856319
	2. Парабола 2-й ступеня	$Y_{1t} = 11708t^2 - 10892t + 35188$	0,9133	12273677	10553229
	3. Парабола 3-й ступеня	$Y_{1t} = -11520t^3 + 485243t^2 - 101212t + 329211$	0,9294	14560470	14255010
Відтік	1. Лінійна	$Y_{2t} = 140123t - 314826$	0,8603	-132	58009
	2. Парабола 2-й ступеня	$Y_{2t} = 11322t^2 - 732067,7t + 28618$	0,9127	-107	71228
	3. Парабола 3-й ступеня	$Y_{2t} = -22160,1t^3 + 551395t^2 - 245513t + 337128$	0,9309	-129	59356

Джерело: розраховано автором

Отже, управлінські рішення є рентабельними та доцільними до впровадження, про що говорять результати прогнозу чистого грошового потоку компанії на основі методу екстраполяції. Компанія може щорічно збільшувати надходження від операційного грошового потоку за рахунок продажів страхових послуг.

3.2. Регулювання грошових потоків страховика інструментами ризик-менеджменту

Проблема державного регулювання страхової діяльності не нова у теорії та практиці вітчизняного страхування. Проте, з огляду на процеси інтеграції та глобалізації світового страхового простору, вона отримала нову форму та змісту, особливо щодо впровадження міжнародного досвіду та використання в Україні

прогресивних форм та методів державного регулювання страхової діяльності які передбачено новим Законом «Про страхування».

Досягнення цієї мети вимагає глибокого та всебічного аналізу грошових потоків, формування резервів та можливостей національного страхування для найбільш безболісного та раціонального впровадження зарубіжних регуляторних технологій.

Як твердять закордонні експерти, глобальний страховий ринок почав формуватися приблизно півсторіччя тому. Його суть полягає в переплетенні фінансових відносин, внаслідок яких національні страхові ринки впливають один на одного та на світовий страховий ринок загалом. При цьому виділяють два рівня інтеграції страхового ринку: на рівні Світової Організації Торгівлі, де функціонує глобальний страховий ринок, який об'єднує всі держави світу, та на рівні Європейського Співтовариства (далі – ЄС), до того ж аналогічно відбувається глобалізація його регулювання [46].

З огляду на це, виникає об'єктивна необхідність аналізу та оцінки особливостей та проблем уніфікації державного регулювання страхової діяльності у взаємозв'язку зі зазначеними вище процесами глобалізації європейського та світового страхового простору.

За основу беруться дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців і практиків (Н. Внукової, М. Жилкіної, К. Турбіної, О. Лубенської та ін.), а також інформація Міжнародної Асоціації Органів Страхового Нагляду (IAIS).

Більшість публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, які з'являються сьогодні в Україні, висвітлюють зарубіжний досвід державного регулювання страхової діяльності та, водночас перестрахової [47]. У них досить чітко сформульовано теоретичні аспекти, що стосуються підходів до державного регулювання страхової діяльності в розвинених державах світу. Водночас практично відсутнім є аспект аналізу зміни політики державного регулювання страхової діяльності в контексті процесів глобалізації, що інтенсивно відбуваються сьогодні в межах європейського та світового страхового простору.

Вимоги до в усьому світі до страховиків не є уніфіковані, внаслідок чого в різних країнах страховики можуть працювати в принципово різних правових

умовах. Централізована модель, яку використовують у Великобританії, характеризується єдністю системи регулювання. Британських страховиків контролюють єдиним органом з нагляду за страховою діяльністю, вони ж підпорядковані загальним правилам та нормативам. У британській моделі механізм державного регулювання доповнюється саморегулюванням, тобто в рамках цієї моделі деякі регулювальні функції держави передано саморегулювальним організаціям. Операції зі страхування, як і в континентальній моделі, підлягають ліцензуванню, однак нагляд за страховиками з боку державних органів порівняно слабкий та полягає, зазвичай, у здійсненні контролю за їх фінансовим станом.

Слід зауважити, що саме британська модель регулювання страхової діяльності була прийнята за основу при створенні уніфікованої системи регулювання на рівні Європейського Співтовариства. Серед основних ознак глобалізації страхового ринку виділяють наступні: пришвидшення концентрації страхового капіталу, а також активний процес купівлі акцій та злиття страховиків різних держав світу; інтернаціоналізація та географічний перерозподіл ризиків каналами міжнародного ринку перестрахування; інтернаціоналізація фінансових операцій страховиків.

Глобалізація регулювання страхової діяльності на відміну від глобалізації регулювання економіки загалом характеризується деякими особливостями, зокрема [46]:

- інтернаціоналізація страхування та тісний зв'язок з фінансовою та інформаційною сферами забезпечують значно вищі темпи процесів глобалізації порівняно з іншими галузями економіки;

- "зарегульованість" страхової діяльності (на національному рівні), з одного боку, – ускладнює процеси інтеграції, оскільки виникають труднощі в напрямку уніфікації та визначенні єдиних законодавчих стандартів, а з іншого – сприяє, оскільки керованість страхового бізнесу допомагає оперативності впровадження тих чи інших нововведень, водночас на міждержавному рівні.

Дослідження процесів, що відбуваються на європейському ринку страхування, дають змогу стверджувати, що на сьогодні цей ринок

характеризується дуже високим рівнем розвитку страхування і є унікальним прикладом інтегрованого страхового простору, в якому страхові компанії можуть реалізовувати свої страхові продукти у всіх європейських державах за принципом єдиної ліцензії, а споживачі можуть вибирати ті страхові продукти, які найбільшою мірою відповідають їх потребам [47].

Інтернаціоналізація страхового бізнесу в Європейському Співтоваристві, безперечно, вимагала уніфікації його регулювання. Саме держави ЄС, котрі першими ввійшли до глобального страхового ринку, випередили всіх інших на шляху інтернаціоналізації його регулювання.

На європейському рівні міждержавна система регулювання страхової діяльності поєднує державне регулювання та саморегулювання, яке здійснюється міжнародними об'єднаннями страховиків, зокрема, Європейським комітетом зі страхування – ЄКС (Comite Europeen des Assurances, CEA). ЄКС – це консультаційний та координаційний центр з розвитку страхування у Європі, а також представницький центр – для захисту інтересів європейського страхового ринку у світовому масштабі.

Слід зауважити, що державне регулювання страхової діяльності в ЄС базується на ухваленні та виконанні Директив, які видаються окремо зі страхування життя та загального (ризикового) страхування. На думку європейських експертів, міждержавна система регулювання в Європейському Співтоваристві формувалась тричі [46]:

Процес інтеграції в ЄС сприяв тому, що у державах, де протягом тривалого часу використовувалась континентальна модель регулювання, почали проявлятися риси, які є характерними для ліберальної моделі. У Франції, наприклад, у 1986 р. було скасовано встановлені державою межі коливання страхових тарифів, а на початку 90-х років від контролю за тарифами відмовились (одними з останніх) Німеччина та Італія.

Уніфікація вимог у Директивах ЄС не означає, що треба ліквідувати національні системи регулювання страхового ринку. Навпаки, за національними регуляторами залишено виключне право нагляду за функціонуванням вітчизняних та іноземних страховиків, контроль за їх фінансовим станом тощо.

Крім цього, Директиви ЄС – це лише інструмент прямого регулювання, а непряме (економічне) повністю здійснюється в рамках національних систем (наприклад, оподаткування страхової діяльності). Тобто, вибір моделі державного регулювання, його форм та методів залежить від особливостей конкретного страхового ринку, специфіки його економічного розвитку та національних традицій.

Глобалізація страхового ринку відбувається не тільки в межах двох протилежних систем – "континентальної" та "англо-американської", але й в межах світового страхового простору. Наукові дослідження дають змогу твердити, що системи державного регулювання страхових ринків США (як єдиного національного ринку, що складається з ринків окремих штатів) та ЄС (як єдиного європейського ринку, що формується з національних ринків окремих держав) поступово уподібнюються, зокрема, в сфері регулювання фінансової надійності та платоспроможності страховиків. Крім того, відбувається постійне взаємопроникнення бізнесу, обмін страховими та перестраховими послугами, інформаційний обмін тощо.

Слід зауважити, що при цьому взаємодія на рівні органів страхового нагляду відбувається більшою мірою, ніж на рівні страхових компаній. Свідченням цього є створення у 1993 р. Міжнародної Асоціації Органів Страхового Нагляду (IAIS), до якої ввійшли США, європейські держави, Росія, Україна та ін. Принципи, на яких базуються нормативні та методологічні розробки IAIS, відповідають британській моделі регулювання, а принципи її створення та об'єднання органів страхового нагляду – американській (за зразком Національної асоціації страхових комісарів США). Паралельно з інтеграцією систем державного регулювання проходять також процеси об'єднання систем саморегулювання. На міжнародному рівні об'єднуються союзи та асоціації трьох основних учасників страхового ринку: страховиків, професійних страхових посередників та споживачів страхових послуг [48].

Страхові ринки розвинених держав світу та системи їх регулювання достатньо різноманітні. Кожна з держав на базі однієї із зазначених вище моделей розвиває свою унікальну систему, властиву тільки їй. Наприклад,

скандинавська система, якій властиве державне регулювання соціального страхування та стимулювання розвитку взаємного страхування в рамках так званої "шведської моделі" макроекономічного регулювання, або система регулювання страхування в Голландії, яка вважається найбільш ліберальною в Західній Європі.

Цікавим є різновид континентальної моделі регулювання Японії. На сьогодні Японія є однією з лідерів світового страхового ринку. Страхова система Японії найбільш закрита для участі іноземних страховиків та жорстко регульована, особливо, в тарифній політиці. Тут діє найжорсткіший порядок отримання ліцензії та підтримується режим жорсткого протекціонізму вітчизняних страховиків, які до того ж практично не беруть участі в міжнародних об'єднаннях учасників страхового ринку.

У ході глобалізації міжнародних страхових ринків виникає низка проблем, що є характерними для багатьох держав, зокрема: Проблема "федералізму" страхового нагляду, яка характерна для держав з федеративним устроєм. Її вирішення є принципово різним для різних моделей. Так, наприклад, німецька модель передбачає концентрацію регулятивних функцій у федеральному центрі, до того ж територіальним органам у федеральних землях відведено лише здійснення поточного контролю. Протилежною є американська модель, в якій відбувається повна децентралізація регулювання та віднесення регулятивних функцій до компетенції штатів. Проміжною між ними є канадська модель, в якій здійснюється рівномірний розподіл функцій між федеральним центром та провінціями [48].

Проблема гармонізації страхових законодавств та вирівнювання рівнів нагляду послідовно вирішується лише в державах-членах ЄС. Залучення інших держав до цього процесу залишається у далекій перспективі.

Зростання значення непрямого регулювання (особливо податкового), а також участі в регулюванні державних органів, що безпосередньо не займаються страховим надглядом (податкової служби та податкової міліції, органів, що протидіють економічній злочинності, водночас і страховому шахрайству та ін.).

Розвиток страхового ринку вимагає нагляду не тільки за страховиками, але й за іншими учасниками страхових правовідносин, насамперед, перестраховиками, страховими брокерами та агентами.

Співвідношення "пруденційного" та "інтегрованого" регулювання страхової діяльності. Залежно від рівня розвитку страхування нагляд у державі здійснюється або "пруденційно", тобто виключно за страхуванням, або "інтегровано", тобто за страхуванням та іншими сферами фінансових послуг.

Потреба в інтегрованому регулюванні виникла внаслідок процесів об'єднання страхового бізнесу з діяльністю інших фінансових установ (зокрема, банків) та утворення єдиних фінансових груп.

Отже, незважаючи на різноманітність систем державного регулювання страхової діяльності, в усіх розвинених державах світу механізм державного регулювання формувався відповідно до особливостей національного страхового ринку, форми державного устрою та соціально-економічного розвитку держави. Постійний розвиток страхових ринків вимагає певних змін в наявних на сьогодні регулювальних системах, які повинні відповідати сучасним потребам ринку та ризикам які постійно зростають і набирають нових форм. Саме з метою уникнення і мінімізації ризиків страхові компанії зобов'язані запровадити стратегію/систему управління ризиками (ризик-менеджмент). Дана стратегія затверджується рішенням наглядової ради страховика і містить мету управління ризиками, карту ризиків, визначення процедур управління ризиками [1].

Державне регулювання фінансів страховиків є важливою складовою їх діяльності, спрямованою на забезпечення фінансової стабільності та надійності ринку страхування. Тому, грошові потоки страховика та їх регулювання з боку держави здійснюється перш за все з метою захисту інтересів споживачів страхових послуг та запобігання кризовим явищам.

ВИСНОВКИ

У процесі написання дипломної роботи було досягнуто поставленої мети - вивчено теоретичні основи управління грошовими потоками страхової компанії та розглянуто шляхи підвищення ефективності їх управління.

1. У результаті дослідження теоретичних аспектів та особливостей управління грошовими потоками страхової компанії було визначено, що ефективне управління грошовим потоком підприємства сприяє підвищенню рівня його платоспроможності, рентабельності та ліквідності діяльності. Тому важливим аспектом діяльності будь-якої страхової компанії є розробка високоефективної стратегії управління грошовими потоками, яка обов'язково повинна включати етап аналізу та діагностики грошових потоків підприємства.
2. Варто також зазначити, що ефективне управління грошовими потоками страхової компанії залежить також й від ситуації на фінансовому ринку та економіки країни загалом. Проте ефективне управління грошовими потоками страхової компанії призводить до фінансової гнучкості підприємства, а саме – збалансованості надходжень та витрат грошових потоків. Від того чи ефективно буде організовано даний процес залежатиме ефективність роботи всієї страхової компанії.
3. Базою дослідження ефективності управління грошовими потоками стало АТ СК «ARX». Страхова компанія ARX – частина міжнародної канадської страхової групи Fairfax Financial Holdings. СК «ARX» демонструє високий рівень розвитку своєї діяльності на ринку.
4. Позитивним є той факт, що, незважаючи на складне економічне становище та воєнні дії, компанія продовжує нарощувати свої прибутки – цей показник зріс на 238 720 тис.грн. Також компанія постійно моніторить рівень задоволення клієнтів своєю роботою, що показує відповідальне ставлення керівництва до результатів роботи страхової компанії на ринку. Варто відзначити той факт, що СК «ARX» націлена на підвищення комфорту під час обслуговування клієнтів, тому знаходиться на шляху активної диджиталізації та розвиває власний он-лайн сервіс обслуговування клієнтів без відвідування відділень. Така політика

водночас заволокає додаткове коло клієнтів та мінімізує витрати страхової компанії на відкриття та обслуговування оф-лайн відділень по Україні.

5. Більш детальний аналіз руху грошових коштів досліджуваної страхової компанії показав, що рух грошових коштів в результаті операційної та інвестиційної діяльності підприємства є досить ефективним та результативним. Проте провадження фінансової діяльності та рух грошових коштів, як результат такої діяльності, є не ефективним, адже він є від'ємним, що негативним чином впливає на загальний результат грошового потоку підприємства.

Підвищення ефективності управління грошовими потоками страхової компанії є досить складним питанням, враховуючи досить ризикову сферу діяльності – страхування.

6. З огляду на проведений аналіз, важливим кроком для страхової компанії АТ СК «ARX» має стати нарощення рівня фінансування. Такий крок, на нашу думку, можливий до втілення у випадку розвитку нового виду страхування. Враховуючи реалії сьогодення, можна запропонувати розвивати нову послугу «Добровільне особисте пенсійне страхування». Даного виду страхування АТ СК «ARX» у своєму арсеналі страхових послуг не має, проте ця функція є у конкурентів та користується попитом.

Таким чином, за рахунок розвитку та надання нового виду страхування досліджувана страхова компанія може додатково залучити додаткових 3657,42 тис.грн грошових коштів за рік. Натомість, так як це новий вид страхування для даної страхової компанії та діє за накопичувальним методом, у найближчі 5 років видатків за даним видом страхування не передбачається.

7. Страхова сфера характеризується певними особливостями державного регулювання, значною відповідальністю, які суттєво позначаються на фінансово-господарській діяльності страховиків як специфічних фінансових установ. Державне регулювання фінансів страховиків є важливою складовою їх діяльності, спрямованою на забезпечення фінансової стабільності та надійності ринку страхування. Тому, грошові потоки страховика та їх регулювання з боку держави здійснюється перш за

все з метою захисту інтересів споживачів страхових послуг та запобігання кризовим явищам.

8. Визначено особливості регулювання страхової діяльності, які потрібно враховувати під час розробки державної страхової політики: по-перше, важливо забезпечити підвищення фінансової надійності і стабільності страхових організацій України; по-друге, реформування системи регулювання та нагляду за діяльністю страхових організацій повинно орієнтуватися на забезпечення підтримки та формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів для регулювання страхового ринку та нагляду за діяльністю страхових організацій.
9. Отже, незважаючи на різноманітність систем державного регулювання страхової діяльності, в усіх розвинених державах світу механізм державного регулювання формувався відповідно до особливостей національного страхового ринку, форми державного устрою та соціально-економічного розвитку держави. Постійний розвиток страхових ринків вимагає певних змін в наявних на сьогодні регулювальних системах, які повинні відповідати сучасним потребам ринку та загальноекономічним процесам у державі загалом.

СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методика формування страхових резервів та вимоги до методики розрахунку викупної суми оновлюються – стартує громадське обговорення. Національний банк України. URL: <http://surl.li/gssfo>
2. Боднар О. А., Хоренженко В. В., Татаренкова Ю. В. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19 / Електронний фаховий журнал «Ефективна економіка». №10. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/69.pdf.
3. Історія економічних учень: Хрестоматія: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2019. — 1198 с.
4. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати / Національний банк України: офіційний сайт. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-rinok-strahuvannyaprodovjuye-pratsyuvati--rezultati-opituvannya>
5. Білик М. Д. Грошові потоки підприємств у мікро та макроекономічному аспекті / М. Д. Білик, С. І. Над- точій // Фінанси України. №6. 2018. С. 133–147.
6. Гончар Є. А., Лункіна Т. І. Insurtech як перспективний напрям розвитку страхових компаній, зб. наук. пр. за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 24-25 листопада 2022 р. С. 54-55.
7. Євтух О. Гроші як соціально-економічне явище / О. Євтух // Банківська справа. 2022. №1. С. 64–74.
8. МСБО 7 “Звіт про рух грошових коштів”: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document/92421/МСБО_7.pdf
9. Івахів Ю. Фінансове звітування як система розкриття інформації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_.
10. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / д.э.н. И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2022. – 656 с.

- 11.Мельник О. І., Кульбачна Л. А., Жулім М. С. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. Modern Economics. 2018. № 7. С. 107-113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/analysis-of-the-current-state-of-insurancemarket-in-ukraine>.
- 12.Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: [навчальний посібник]. – Житомир: Рута, 2018. – 680 с.
- 13.Шишпанова Н. О., Боднар О. А. Розвиток страхового ринку України в умовах трансформаційних змін. / Електронне наукове фахове видання з економічних наук Modern Economics. №26. 2021. С.185-189.
- 14.Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О.О. Терещенко, Я.І. Невмержицький, А.П. Куліш та ін.; За заг. ред. О.О. Терещенка. — К.: КНЕУ, 2022. — 312 с.
- 15.Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2018. – 587 с.
- 16.Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Т.В. Калінеску, В.С. Альошкін, В.Г. Кудіна // Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. — 372 с.
- 17.Краменко Г.О., Чорна О.Э. Фінансовий менеджмент: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2022. – 520 с.
- 18.Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник – К.: Київ. Нац. Торг. Ек. Ун-т, 2019. – 514 с.
- 19.Федишин М. П. Тактичне планування грошових потоків на підприємствах харчової промисловості : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 ; Буковин. держ. фін.-екон. ун-т. К., 2022. 280 с.
- 20.Спільник І. В., Загородна О.М. Економічний аналіз: навч.-метод. комплекс дисципліни (для студентів економічних спеціальностей). Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 432 с

21. Для чого та якими методами складають Звіт про рух грошових коштів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-dlya-chego-i-kakimi-metodami-sostavlyayut-otchet-o-dvizhenii-denezhnyx-sredstv>
22. Складання фінансової звітності за даними бухгалтерського обліку. Дебет-кредит. Український бухгалтерський тижневик. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dtki.com.ua/school/ukr/2003/01-02/01sc2.html>.
23. Ковалев, В.В. Управление активами фирмы: учебник. / В.В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2022. – 352 с.
24. Гаманкова, О. О. Класифікація страхування. Страхування: підруч. / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. – Вид. 3-тє, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 283 с.
25. Фастунова, В. О. Розвиток механізму управління фінансовими потоками страхової компанії: автореф. дис... канд. екон. наук: 08. 00. 08 / В. О. Фастунова. – Донецьк, ДНУ, 2013. – 19 с.
26. Єрмошкіна, О. В. Теоретичні підходи до класифікації фінансових потоків в умовах розвитку міжнародних зв'язків підприємства / О. В. Єрмошкіна // Економічний вісник НГУ. – 2003. – № 4. – С. 79-87.
27. Фомин П.А., Оценка эффективности использования финансов предприятий в условиях рыночной экономики: Монография. / П.А. Фомин, В.В. Хохлов. - М, 2002. – с. 362
28. <https://arx.com.ua/>
29. Білик М. Д. Грошові потоки підприємств у мікро та макроекономічному аспекті / М. Д. Білик, С. І. Над-точій // Фінанси України. №6. 2017. С. 133–147.
30. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О.О. Терещенко, Я.І. Невмержицький, А.П. Куліш та ін.; За заг. ред. О.О. Терещенка. — К.: КНЕУ, 2016. — 312 с.

- 31.Павловська О.В. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. / О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2019. – 388 с.
- 32.Титаренко я. Проблеми організації обліку грошових коштів та рекомендації щодо її удосконалення / я. титаренко [електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/7_100051.doc.htm.
- 33.Надточій С.І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними / С.І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 7. С. 8–12.
- 34.Пулянович О.В. Концепція адаптивного управління грошовими потоками / О.В. Пулянович // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія „Економіка”. 2017. №15. С.148
- 35.Ігоніна, К. А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств [Текст] / К. А. Ігоніна // Актуальні проблеми економіки (укр.). 2016. №5. С.17–22.
- 36.Крушельницькій О.Н. Грошові потоки як об’єкт управління на підприємстві / О.Н. Крушельницькій // Персонал. 2018. спецвипуск. С. 23-25.
- 37.Завора Т.М. Особливості управління грошовими потоками підприємства з метою підтримання його ефективної фінансово-господарської діяльності / Т.М. Завора О.С. Берест // Перспективи економічного зростання та інноваційного розвитку країн: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції. – О.: ЦУДР, 2016. Ч.2. С. 26 – 29.
- 38.Тимош І. Оптимізація грошових потоків у системі підприємницької діяльності / І. Тимош // Економічний аналіз. – 2017. – № 3. – С. 244 – 246. 15. Ясишена В.В. Сутність грошових потоків.
- 39.Смородова Н.М. Грошові потоки як один з основних елементів дослідження в системі аналізу та управління підприємством / Н.М. Смородова С.В. Шубіна, І.В. Без’язична // Вісник університету

- банківської справи Національного банку України. 2017. №1(7). С. 70–74.
- 40.Прушківський, В. Г. Теоретичні і прикладні аспекти управління грошовими потоками на підприємстві [Текст] / В. Г. Прушківський // Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 3. С. 36-40.
- 41.Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 – February 2023. – Washington, D.C.: World Bank, 2023. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801>
- 42.Демченко М. В. Напрями підвищення ефективності діяльності страхових компаній у сфері накопичувального та пенсійного страхування. Фінансове забезпечення галузей соціальної сфери. №3 (113). С. 5-6.
- 43.Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. Біла книга. URL: <http://surl.li/gsgou>
- 44.Ковальчук Г.В. Управління грошовими потоками торговельного підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.05. / Ковальчук Ганна Вікторівна; Київський національний торг.-екон. університет. – К., 2016.- 22 с.
- 45.Яструбецька Л.С. Грошові потоки в оцінці інвестиційного проекту / Л.С. Яструбецька // Фінанси України. – 2016. – № 5. – С. 101–109.
- 46.Надточій С.І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 7. – С. 8-12.
- 47.Янковий О. Г. Прогнозування грошових потоків підприємства на основі принципу балансу змінних. Одеський національний економічний університет. [Електронний ресурс].
- 48.Вареник В.М., Колопац С.К. Використання методів фінансово-математичного моделювання в управлінні чистим грошовим потоком підприємства. СХідна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 1 (12) 2018.

49. Колузанов К.В., Колузанова Н.О. Аналіз структури руху грошових потоків для прийняття довгострокових управлінських рішень // Економіка АПК. — 2013. — № 12. — С. 80—85.
50. Золотарьова О. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства [Текст] / О. Золотарьова, А. Місюра, І. Копія. // Економічний аналіз. — 2012р. — Випуск 11. — Частина 2. — С. 240-245.
51. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : монографія / О.В. Єрмошкіна; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. — Д. : Нац. гірн. ун-т, 2019. — 479 с.
52. Грилицька А. Математичні моделі оптимізації грошових залишків та аналіз руху грошових коштів / А. В. Грилицька // Економіст. — 2020. — № 9. — С. 50-53.
53. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р.М. Циган // Актуальні проблеми економіки. — 2018. — № 4(106). — С. 150–155.
54. Яструбецька Л.С. Грошові потоки в оцінці інвестиційного проекту / Л.С. Яструбецька // Фінанси України. — 2019. — № 5. — С. 101–109.
55. Страхування під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>
56. Бурковська А. В., Хоренженко В. В. Розвиток фінтех-індустрії у кризовий період. Modern Economics. 2020. № 20(2020). С. 36-40
57. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Верховна Рада України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96- %D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text) (з останніми змінами від 9.08.2023 р.)
58. Noghanibehambar H., Salari M. Health benefits of social insurance. Health Economics. 2020. Vol. 29. P. 1813–1822.
59. Pulse of Fintech. H2`2022. Global analysis of fintech investment. KPMG. 2023.

60. Stephanie Colestock. The 6 Best Digital Insurance Providers of 2023.

URL: <https://www.investopedia.com/best-digital-insurance-5069849> .

ДОДАТОК А

Методика оцінювання ефективності форм грошових потоків страхової компанії

Назва	Алгоритм розрахунку	Характеристика
Коефіцієнти грошового покриття виручки і прибутку		
Грошова рентабельність продажів	$CFO / R = \text{Операційний грошовий потік} / \text{Виручка чиста} * 100\%$	характеризує здатність компанії генерувати грошові кошти від продажів, тобто оцінює відсоток операційного грошового потоку в виручці
Операційний грошовий потік до EBITDA (CFO / EBITDA)	$CFO / EBITDA = \text{Грошовий потік від операційної діяльності} / EBITDA * 100\%$	показує грошове утримання операційної прибутку до сплати відсотків, податків і вирахування амортизації і може використовуватися при оцінці якості показників прибутку з урахуванням амортизації
Коефіцієнт грошового утримання чистого прибутку (CFO / NI)	$CFO / NI = (\text{Грошовий потік від операційної діяльності} - \text{Амортизація}) / \text{Чистий прибуток}$	показує співвідношення операційного грошового потоку (або чистого грошового потоку від операційної діяльності) до чистого прибутку і дозволяє оцінити, на скільки відсотків чистий прибуток складається з грошових надходжень від основної діяльності.
Коефіцієнти грошового покриття капітальних витрат і дивідендів		
Коефіцієнт грошового покриття капітальних витрат	$CER = \text{Грошовий потік від операційної діяльності} / \text{Капітальні витрати}$	оцінює здатність підприємства фінансувати капітальні витрати (CAPEX) за рахунок операційної діяльності, а також здатність виплачувати борги і дивіденди
Коефіцієнт грошового покриття дивідендних виплат	$CDCR = \text{Грошовий потік від операційної діяльності} / \text{дивіденди виплачені}$	показує здатність компанії виплачувати дивіденди за рахунок операційної діяльності
Коефіцієнти грошового покриття боргу і різних платежів		
Коефіцієнт покриття сукупного боргу компанії (CDC)	$CDC = \text{Операційний грошовий потік} / \text{Сукупний борг}$	показує можливість компанії генерувати достатній дохід для покриття загальної суми боргу. чим вище значення коефіцієнта, тим простіше компанії розплатитися по борговим зобов'язанням
Коефіцієнт короткострокового покриття	$STDCR = \text{Грошовий потік від операційної діяльності} / \text{Короткострокові борги (короткострокові кредити і позики)}$	показує, наскільки добре грошовий потік від операційної діяльності компанії покриває короткостроковий борг
Коефіцієнт грошового покриття довгострокових зобов'язань (CFLTL)	$CFLTL = \text{Грошовий потік від операційної діяльності} / \text{Довгострокові зобов'язання}$	показує, наскільки добре грошовий потік від операційної діяльності компанії покриває довгостроковий борг
Період погашення боргу	$YTD = 360 / (\text{Грошовий потік від операційної діяльності} / \text{Сукупний борг})$	дозволяє визначити період погашення боргу або інших платежів підприємства
Коефіцієнти рентабельності грошових потоків.		
Коефіцієнт рентабельності активів по грошовому потоці (CROA)	$CROA = \text{Операційний грошовий потік} / \text{Сумарні активи (середнє значення)}$	дозволяють оцінити здатність підприємства створювати грошові потоки

Коефіцієнт рентабельності валових активів по грошовому потоку	$\text{CROGA} = \frac{\text{Операційний грошовий потік після сплати податків}}{\text{Валові активи}} = \frac{\text{Чистий операційний прибуток} + \text{Амортизація}}{\text{Основні кошти за поточною ціною покупки} + \text{Оборотний капітал}}$	оцінює ефективність компанії відповідно до очікувань власників. В розрахунку показника CROGA використовується операційний грошовий потік після сплати податків (тобто суми чистого операційного прибутку і амортизації) і валові активи (активи, які оцінюються за вартістю покупки)
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу по грошового потоку	$\text{CROE} = \frac{\text{Операційний грошовий потік}}{\text{Власний капітал (середнє значення)}}$	Показники грошової рентабельності, як правило, використовуються в фінансовому аналізі одночасно з традиційними показниками рентабельності для уточнення наповнення бухгалтерської прибутковості реальними грошовими надходженнями.
Коефіцієнти адекватності, співвідношень грошових потоків, ринкові мультиплікатори		
Коефіцієнт адекватності грошового потоку (CFAR)	$\text{CFAR} = \frac{\text{Річний чистий вільний грошовий потік}}{\text{Середньорічні виплати боргу в майбутні 2-5 років}}$	визначається як співвідношення річного чистого вільного грошового потоку і середньорічної величини боргових платежів за кілька (2-5) майбутніх років. При цьому середньорічна величина боргових платежів дозволяє згладити нерівномірність у виплатах основних сум боргу.
Коефіцієнт реінвестування (CFRR)	$\text{CFRR} = \frac{\text{Чистий грошовий потік від основної діяльності - Дивіденди}}{\text{Робочий капітал} + \text{Вартість обладнання} + \text{Нематеріальні активи} + \text{Інші необоротні активи}} * 100\%$	показує рівень інвестицій в активи для заміни активів і зростання виробництва.
Коефіцієнт співвідношення вільного і операційного грошових потоків (FCF / OCF)	$\text{FCF} / \text{OCF} = \frac{\text{Вільний грошовий потік}}{\text{Операційний грошовий потік}} * 100\%$	дозволяє оцінювати фінансову стійкість компанії, а також конкурентоспроможність і ефективність діяльності. чим вище значення даного коефіцієнта, тим більша фінансова стійкість компанії, вище її конкурентоспроможність і фінансова міць

ДОДАТОК Б

Переваги та недоліки моделей оптимізації управління грошовими потоками страхової компанії

Моделі	Переваги	Недоліки
1	2	3
"ОСБ-модель"	✓ можливість максимально об'єктивно спрогнозувати стан суб'єкта господарювання у майбутньому; ✓ використання мультиплікативної моделі оцінки ефективності грошових потоків на практиці дає змогу виокремити найважливіші фактори впливу на їх ефективність та обчислити ступінь цього впливу; ✓ можливість виявити вплив окремих коефіцієнтів на показник ефективності грошових потоків, дослідити сильні та слабкі сторони суб'єкта господарювання у процесі акумулювання та витрачання фінансових ресурсів для провадження операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та забезпечення їх ефективного обігу.	✓ обмеженість коефіцієнтів не дає змоги розглянути всі суттєві аспекти руху грошових потоків підприємства; ✓ не можливість адаптувати модель до різних сфер діяльності суб'єкта господарювання; ✓ відсутність інформаційного забезпечення для розрахунків.
Модель Баумоля	✓ забезпечення постійного руху грошового потоку підприємства; ✓ збереження всіх резервів грошових активів у формі короткотермінових фінансових вкладень.	✓ враховує лише постійні операційні витрати, не беручи до уваги змінних і тимчасових витрат; ✓ хронічна нестача оборотних активів не дає змоги підприємствам формувати залишок грошових коштів в необхідних розмірах з врахуванням їх резерву; ✓ уповільнення платіжного обороту викликає значні (інколи непередбачувані) коливання в розмірах грошових поступлень, що відповідно відображається і на сумі залишку грошових активів; • обмежений перелік короткотермінових фондових інструментів і низька їх ліквідність заважають використанню в розрахунку показників, пов'язаних з короткотривалими фінансовими вкладеннями.
Модель Міллера-Орра	• можливість адаптування моделі до сьогоденних реалій на вітчизняних підприємствах; • можливість розрахувати розмах варіації залишку грошових коштів на рахунках в банку; • можливість визначити оптимальний розмір середнього залишку грошових коштів на рахунках в банку.	✓ не враховує змінні і тимчасові витрати; ✓ для характеристики поступлення-вибуття грошових коштів використовує дисперсію грошових потоків, що неадекватно відображає реально існуючі процеси.

Динаміка та структура вхідних грошових потоків від операційної діяльності АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показник	2020		2021		2022		Відхилення 2022 від 2020 року	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Вхідні грошові потоки								
Отриманих страхових премій	2 534 793	92,36	3 226 226	91,34	2 704 843	92,11	170 050	6,71
Компенсації страхових виплат від перестраховика	7 021	0,26	4916	0,14	630	0,02	-6 391	-91,03
Надходження від регресу	76034	2,77	101935	2,89	94388	3,21	18 354	24,14
Інші надходження	126 534	4,61	198 962	5,63	136 686	4,65	10 152	8,02
Всього грошові надходження від операційної діяльності	2744382	100	3532039	100	2936547	100	192 165	7,00
Вихідні грошові потоки								
премій, сплачених перестраховикам	-83 474	3,38	-203 727	6,12	-19 803	0,76	63 671	-76,28
податку на прибуток	-68 294	2,77	-50 171	1,51	-120 286	4,59	-51 992	76,13
податку на дохід за договорами страхування	-75 853	3,07	-97 779	2,94	-94 314	3,60	-18 461	24,34
страхових відшкодувань та врегулювання збитків	-1 012 672	41,04	-1 364 456	40,99	-1 035 574	39,49	-22 902	2,26
витрати на врегулювання регресних справ	-11 675	0,47	-18 992	0,57	-10 338	0,39	1 337	-11,45
адміністративних та інших операційних витрат	-136 612	5,54	-150 417	4,52	-164 097	6,26	-27 485	20,12
працівникам	-206 352	8,36	-229 930	6,91	-296 316	11,30	-89 964	43,60
аквізиційних витрат	-567 169	22,99	-785 633	23,60	-660 182	25,18	-93 013	16,40
зобов'язань з інших податків та відрахувань на соціальні заходи	-105 548	4,28	-116 677	3,50	-144 224	5,50	-38 676	36,64
нарахованих відсотків	-6 851	0,28	-4 988	0,15	-4 536	0,17	2 315	-33,79
інші витрачання	-193 002	7,82	-306 116	9,20	-72 654	2,77	120 348	-62,36
Всього грошові витрати від операційної діяльності	-2467502	100,00	-3328886	100,00	-2622324	100,00	-154 822	6,27

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

ДОДАТОК Г

Динаміка та структура вихідних грошових потоків від інвестиційної діяльності АТ СК «ARX» за 2020-2022 роки

Показник	2020		2021		2022		Відхилення 2022 від 2020 року	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Вхідні грошові потоки								
Погашення та продажу фінансових інвестицій	473 462	38,81	779 809	40,37	787 556	51,18	314 094	66,34
Продажу основних засобів	445	0,04	397	0,02	404	0,03	-41	-9,21
Надходження від погашення позик	0	0,00	1 404	0,07	1 513	0,10	1 513	100,00
Відсотків	178 153	14,60	196 842	10,19	202 115	13,14	23 962	13,45
Повернення депозитів	566 286	46,42	953 440	49,35	547 080	35,56	-19 206	-3,39
Інші надходження	1 578	0,13	0	0,00	0	0,00	-1 578	-100,00
Всього грошові надходження від інвестиційної діяльності	1219924	100	1931892	100,00	1538668	100,00	318 744	26,13
Вихідні грошові потоки								
Придбання фінансових інвестицій	-1 000 231	71,81	-944 258	48,02	-787 910	59,73	212 321	-21,23
Придбання основних засобів	-20 153	1,45	-28 046	1,43	-100 603	7,63	-80 450	399,20
Надання позик	-1 590	0,11	-1 830	0,09	-1 355	0,10	235	-14,78
Розміщення депозитів	-370 600	26,61	-992 000	50,45	-429 142	32,54	-58 542	15,80
Інші витрачання	-229	0,02	-201	0,01	0	0,00	229	-100,00
Всього грошові витрати від інвестиційної діяльності	-1392803	100,00	-1966335	100,00	-1319010	100,00	73 793	-5,30

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

ДОДАТОК Д

Динаміка та структура вихідних грошових потоків від фінансової діяльності АТ СК «ARX Страхування» за 2020-2022 роки

Показник	2020		2021		2022		Відхилення 2022 від 2020 року	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Вихідні грошові потоки								
Сплата орендного зобов'язання	-30 473	100	-29 612	100	-23 777	100	6 696	-21,97

Джерело: розраховано автором за даними Фінансової звітності АТ СК «ARX»

ДОДАТОК Е

Прогнозований обсяг надання нового виду страхування «Добровільне особисте пенсійне страхування»

Показник	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	всього
Оплата протягом 30 днів	214,13	214,78	215,42	216,07	216,72	217,37	218,02	218,67	219,33	219,99	220,65	221,31	2612,44
Оплата у перші 10 днів	85,65	85,91	86,17	86,43	86,69	86,95	87,21	87,47	87,73	87,99	88,26	88,52	1044,98
Всього													3657,42

Джерело: складено автором

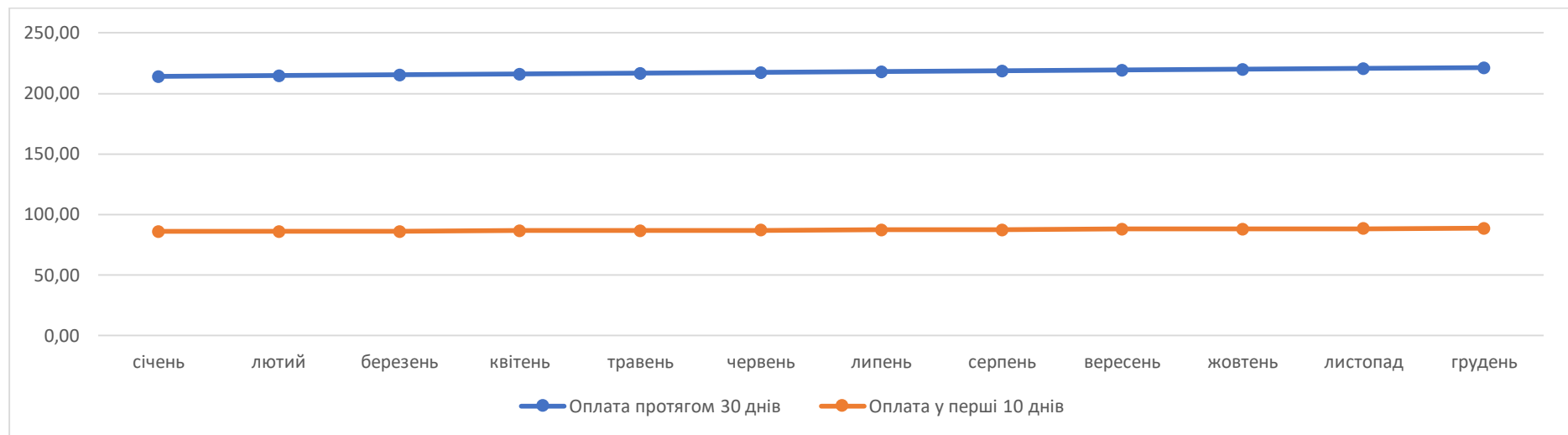

Рисунок 3.3 – Графік прогнозованих надходжень від «Добровільного особистого пенсійного страхування» АТ СК «ARX Страхування»

Джерело: складено автором

